

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

OCAK 1969

İÇİNDEKİLER:

Aşıklar Bayramı	Ahmet KABAKLI
Seyh Bedreddin Üzerine Açıklamalar	Cahit ÖZTELLİ
Aşık Sabit Müdamî'yi Kaybettik	Haydar ÇETİNKAYA
Elegim - Sağma Renkleri Üzerine İnanışlar	Dr. M. F. KIRZIOĞLU
Devlet Plânlamasında Folklor	T. F. A.
Folklor Dünyamızın Kaybı : Halil Bedi Yönetken	Özcan SEYHAN
Konya, Yunak İlçesi Düğün Âdetleri	Mehmet TURAL
Kars'ın Kahramanlık Türküleri : III	Veysel ARSEVEN
Göçebe Türk Destanlarında Ölüp - Dirilme	Doç. Dr. Şükrü ELÇİN
Van Bedduaları : III	Erol KAYA
Kurnaz Kurt Masalı	Numan KARTAL
XI. Cildin Yazar Adlarına göre Fihristi	T. F. A.

BİZE GELEN KİTAPLAR

SAYI: 234

KURUŞ : 100

İSTANBUL'DA AYDA BİR DEFA ÇIKAN HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

Memleket içindeki
Bankacılık hizmetleriniz
kadar
MEMLEKET DIŞI
BANKA İŐLERİNİZ
için de

TÜRK TİCARET BANKASI
EMRİNİZDEDİR

TÜRK TİCARET BANKASI

KÜLTÜR YAYIN 9

(Folklor : 1)



**ANADOLU
BANKASI**
SİZİN EŐİNİZİN
ÇOCUKLARINIZIN
kısacası
AİLENİZİN BANKASIDIR

(Folklor : 2)



**FİLİZ
ÇAYI**

T.C. TEKEL İDARESİ

(Basın : 60020 — 3)

1969 Mart

Çiçeklerin Değişti

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

KURULUŐU : AĞUSTOS 1949

AYDA BİR DEFA İSTANBUL'DA ÇIKAR HALKBİLGİSİ DERĐİSİ

SAHİBİ : İHSAN HİNÇER

No. 234

OCAK 1969

YIL : 20 — CİLT : 11

Âşıklar Bayramı

Yazan : Ahmet KABAKLI

Konya oldum olası âşıklar diyarıdır. Allah âşıkları, Muhammed âşıkları, vatan, millet âşıkları... Âşıkların en büyüğü Mevlâna Celâleddin orada, toprak içinde değil, sevenlerin gönlünde yatar. Türk yaşama aşkının timsali Nasreddin Hoca, size Akşehir'den gülücükler yollar; Yunus Emre bir yerlerden sırlar açar. Hattâ uzak Toroslar'dan Karacaoğlan'ın, Dadaloğlu'nun sesi sağı duyulur..

Bütün Anadolu, Horasan, Azerbeycan, Rumeli vakit vakit Konya'da toplanmış ve dünyaya oradan açılmıştır. Bu sefer de böyle oldu. Konya Turizm Derneği şair (ve senatör) Feyzi Halıcı'nın şahsında yeni bir sanat ve gayret âşığı buldu. Halıcı, dört yıldanberi Türkiye Âşıklar Bayramını Konya'nın bir geleneği haline getirdi. Her yıl nazikâne davet edildiğim bu "bayram" ın jürisine ancak bu yıl katılmak imkânı buldum.

Konya'nın güneşli günlerine rastlayan bir güzel üç günün sonra, gönlüm zenginleşmiş, başım dinleşmiş, içim huzur ile, kulaklarım nağmeler, mısralar ve saz sesleriyle dolmuş olarak döndüm. Görüp düşündüklerimi anlatmaya çalışıyorum :

Jürideki dostlarım hep nükteci, deryadil insanlar : Şair Orhan Şaik Gökyay, folklorcu İhsan Hınçer, Şair Osman Atılâ, Şair Gültekin Samanođlu, müzeci ve edip dostumuz Mehmed Önder, Tercüman'ın tiyatro ve sanat yazarı Orhan Tahsin ve Konyalı bir musikişinas Asaf Güven... Ya Konya halkının efendiliği, sükûneti.. Kendi yüreğinden ve hançeresinden kopmuş âşıkların hünerlerini bağrına basışı. Kadın erkek,

genç yaşlı, memur, esnaf, işçi... Hepsinin tutkunluk ölçüsündeki merakı. Bunlar bana cesaret verdi. Koca bir salon, dört gündü altı defa dolup boşaldıkça... Milletın sahici, özden âşıklarına (ozanlarına, saz şairlerine) sevgiler gösterip alkışlar çınladıkça bir murada daha erdim.

Hayır bu halk, bir takım sazlı palyaçolara, bir takım aldatılmış vatan, millet mâneviyat sövücülerine, ikibin yıldanberi getirdiği saz ve söz geleneğini çiğnetmeyecekti. Ülkemizin dört bucağından ilham rüzgârları ve sanat çiçekleri hâlinde derlenen hislerle düşünceler her yerde ululanacak, alkışlanacaktı.

Âşıklar, âşıklar, âşıklar... Size hangi birinin ustalığını, meziyetlerini, efendiliğini, yazsam. Türküleri mi beğendim desem, atışmaları mı, muamma çözümlerini mi, o yiğit, o yanık o gönülden yurtsever şiiirleri mi ? Altı gün üstüste, tek bir ayıp söz kaba söz çıkmayan o kibar ağızları mı, sazlarla bir cihanı dile getiren öpülesi elleri mi ?

Konya Âşıklar Bayramı, ustalağın, yiğitliğin yurtseverliğin, eline, diline, öfkesine hâkim olmanın harman edildiği yerdi. Ashmızın asaletini orada buluyorduk, okumuşlarımızın maalesef ne kadar bozulduğunu onlardan seziyorduk. Âşık geleneğine, bayağılık ve çirkin politika karıştıranların nice tıynetsizler olduğunu, bize onlar anlatıyordu.

Hepsi de mükâfata, diplomaya, madalyaya lâyıık görüldüler. Kimisi Mevlânâ, kimisi Yunus Emre, Fuzulî, Karacaoğlan, Köroğlu veya Dadaloğlu armağanları

Şeyh Bedreddin Üzerine Açıklamalar

Yazan : Cahit ÖZTELLİ
Millî Folklor Enstitüsü Müdürü

Sayın bilgin Abdülbâki Gölpınarlı'nın "SİMAVNA KADISIOĞLU ŞEYH BEDREDDİN" adlı eseri üzerine bu derginin (226 ve 228.) sayılarında yeni belgeler ve bilgiler vermiştim. Bu yazılarımdan sonra işin ardını bırakmadım, yeni araştırmalara giriştim, Şimdi onları da haber vereceğim.

Simavna nerededir ?

Araştırmacılar tarafından Simavna'nın yeri haritalarda bulunamamıştır. Şeyh'ten söz eden tarihî kaynaklar "Edirne kırında kâin bir belde" olduğunu bildiriyorlar. Eski "Sâlnâme" ler de hiç ondan söz etmiyorlar. Örneğin, 1309/1891 basımlı "Sâlnâme-i Vilâyet-i Edirne" sonunda bulunan haritada da görünmüyor. İkinci yazımda söylediğim gibi burası aslında küçük bir yer idi ve Edirne'ye çok yakın oluşu dolayısıyla halkı Edirne'ye göçmüştür, diye düşünmekte yanlışlık olmasa gerek. Öyle anlaşılıyor ki, geçen yüzyılın ortalarına doğru burası tümünden bırakılmıştır. Bunda Balkan siya-

aldılar. Şüphesiz en büyük armağan, onlara Konya halkının gösterdiği engin muhabbet, gözlerden taşıyarak sevgi idi.

Bu gerçek âşıklarımızın (saz şairlerimiz) adlarını sayayım da siz de onları belleyin, yurdun her köşesinde bağrınıza basın. Paha biçilmez, değerlerine alkış tutun. Onlar :

Çobanoğlu, Mevlid İhsanî, Hudaî, Ferahî, Selmanî, Abdülvahap Kocaman, Âşık Feymanî, Şeref Taşova, Sadi Değer, Musa Kurucan, Alyansoğlu, Ali Gürbüz, Salihî, Âşık Kara, Reyhanî, Yüzbaşıoğlu, Mehmet Akça, Cemâlî, Habîp Karaaslan, Gedikhançoğlu, Nuri Çerağî, Mahmut Taşkaya vs. Onlar doğuştan şairler; anadan, atadan bilgili, töreden görgülü ozanlar. Kendilerine has sözlükleri, deyişleri, edaları onlar. Atışmalara, türküllere, muammalara örnek vermek zor. Zaten dinlenmedikçe tadı da çıkmaz. Sade Âşık Hudaî'den bir dördüğünü sunayım :

Hudaî'yim işim gücüm sabırdır
İlk vatanım beşik, sonum kabirdir
Dertlerim alaydır, gamım taburdur
Efkâr bölük bölük gezer yanımda.

sal olaylarının da etkisi olmuştur.

Bugün Yunanistan'da kalan topraklarda Simavna köyü yeniden canlanmıştır. Harita Genel Müdürlüğümüzün 1946 yılında bastırıldığı (1:500 000) ölçekli Edirne pafasında görülmektedir. Bugünkü adıyla "Amovunan" olan köyün eski adı da parantez içinde şöyle gösterilmiştir : "Sama-vina."

Edirne'nin batısında 20 - 25 km. uzaktadır. Arda nehri kıyısında, Edirne - Karaağaç yolunun devamındadır. Güneye, Diyetoka'ya inen yolun kavşağındadır.

Çevresinde bulunan köyler içinde, vakfiyelerde geçen yalnız **Saltıklı Nahiye** (bucak) si vardır. Bir de **Körmutlu** diye bir köy vardır ki, bunun vakfiyelerde adı geçen **Armutlu** olacağını sanıyorum.

Menâkıb yazarın Mümin Baba

İkinci yazımda Vahit Lütfü notlarında adı geçen **Seydi Paşa**, Şeyhi tedib ve tenkile gitmiş, vazifesini ifa ettikten sonra idamında da bulunmuş ve Şeyh asılırken söylediği sözler üzerine "Mümin oldum Yâ Rabbî" diyerek tövbe-kâr olmuştur. Bu zat, tövbe-kâr olduktan sonra askerlikten ayrılmış, Bedreddin yoluna girmiş ve ilerleyerek "Baba" olmuştur.

Yazmalarım arasında bulunan ve pek çok evliyanın adlarını ve yattıkları yerleri haber veren uzun destanın sahibi **Azmi Baba**, Mümin Baba için şöyle diyor :
Niğbolu'da Koç Baba'ya ve hem Kurt Ana'ya Dahî Mümin Baba ol gazî cana selâm eyle

Niğbolu'da yatan Mümin Baba'nın Şeyh Bedreddin Menâkıbını okuyup kısa not veren Vahit Lütfü'nün yazılarından, bu menâkıbın Şeyh'in torunu Halil'ininki ile pek çatışmadığı anlaşılmaktadır. Halil, son kısımları görmemiş, ancak başkalarından dinlemiştir. Mümin Baba ise son kısımları görmüş, yaşamıştır.

Bedreddin Zâviyesi nerede ?

Yukarıda anılan yazılarımda ikincisinde, Bedreddin Zâviyesinin Edirne'nin Kilise Cami Mahallesinde bulunduğunu göstermiştim. Bu mahallenin şehrin neresinde olduğunu da aşağıda göstereceğim.

Yine yukarıda adı geçen sâlnâme (s. 48)

den öğreniyoruz. Yazıyı olduğu gibi aşağıya alıyorum :

"Derûn-i hisarda vâki Kilise Camii dahi asâr-ı atikadandır. Hin-i fetihtе kilise tarzında olduğu halde ahiren Ebülfeth Sultan Mehemed Han hazretleri orasını hedm edüp iki pâye üzerine altı kubbeli bir cami-i şerif bina etmiştir." "Camiin vasatında bir pınar mevcuttur ki hummâ vesair emraz için nâfi olduğundan nâs mutektittir. Elyevm külliyyen mahv ve münderis olup yalnız mahalli mevcuttur."

Demek ki, Şeyh Bedreddin Zâviyesi Edirne'nin kale içinde ve Kilise Camii Mahallesindedir.

Bir hatırlatma

Türk Folklor Araştırmaları'ndaki yazılarımız çıktıktan sonra, biz de İstanbul Belediye Kitaplığındaki Halil'in yazma menâkıbını inceledik. Sayfalara konan numaraların, kitap M. Cevdet'in eline geçtikten sonra konduğunu anladık. Böyle olmasaydı eksik bir sayfanın da atlaması gerekirdi. Sondan (69.) sayfadan sonra bir yaprak eksiktir. Bu yüzden, (69 b) nin sonunda başlayan yeni bir şiirin ilk kısmı başlamakta ve sonu gelmemektedir.

Bu, uzun bir tarikat öğüdü veren destan biçiminde manzumedir. Bunun da Hakirî'nin olduğunu tahmin ediyoruz. Onun elimizde bulunan dağınık şiirlerinin çoğu bu tiptendir.

Bir iddiaya cevap

Hakirî üzerine yazdığım yazıda, onun Elmalılı Ümmî Sinan'ın oğlu olduğunu gösterebilmek ve Bedreddinli olduğunu, bu yüzden Bedreddin'e "Mürşimüz" diye şiir yazdığını ispatlamak için Ümmî Sinan'ın divanının başındaki şu beyti göstermiştim :
Tevhid-i esmâdan aldı dersini Ümmî Sinan Vâridât'ın pertevinde serh olundu bu divân

Bu beyit için "sonradan ilâve edilmiş olabilir" denilebilir. Hemen şurasını belirtelim ki, bütün Ümmî Sinan divanlarında bu beyit vardır. Yazma ve basmalarda böyle olduğu gibi, onun vatani olan Elmalılı'da ahfadının elinde bulunan yazma divanlarında da vardır.

Şeyh Bedreddin'e bağlılığı yalnız Ümmî Sinan ve büyük oğlu Hakirî'de görmüyoruz. Ümmî Sinan'ın ikinci oğlu Şeyh Selâmî Halil'de de aynı görüşü benimsemiş görüyoruz. Nitekim şu beyitler onundur (Bkz. Abdullah Ekiz, Sinan Ümmî ve Ahfadı, 1962) :

**İrfânımız kisbîdir Vâridât-ı hakkıyla
Okuyamadık zâhir Fusûs ile Fütühât
Cümle ilmin aslıdır ol mahabbet mâyesi
Lâzım değildir bize İhyâ ile Nefehât**

Elmalı tekkesinin yetiştirdiği birçok şeyhe ait elimizde bulunan divan ve mecmualardaki şiirlerinden Vâridât'ı benimsedikleri ve Antalya'dan başlayarak güney batıya doğru, hattâ Girit adasına kadar bunu yaydıkları anlaşılmaktadır. Bu bakımdan Ümmî Sinan divanına başlangıç beytinin sonradan birileri tarafından katıldığı gibi bir düşüncüyü ileri sürmek hiç bir zaman doğru olamaz.

Yine Hakirî üstüne

Hakirî'ye ait yazımda (T.F.A. sayı 226) şöyle demiştim : "Halk ve tekke şairlerinde, bir büyüğün ölümünden çok sonraları, sağlığında gibi söylenmiş övgülü şiirleri vardır."

Yani Hakirî'nin Şeyh Bedreddin'i övmesi, ona yetişmiş olması düşüncesini uyardırmamalıdır. Nitekim, sayın Gölpınarlı Şeyh'in torunu Halil'in menâkıbını yeni yazıya çevirerek bastırması ve sonuna koyduğu güzel bir araştırmada Vahbî adlı derviş - şairin "Şeyhim Sultan Bedreddin Hû" kavuştak (nakarat) mısralı nefesi de bizim görüşümüzü destekler niteliktedir. (Bkz. Simavna Kadısıoğlu Şeyh Bedreddin Menâkıbı, s. 171 - 175). Vehbî Baba, on dokuzuncu yüzyılın sonlarına doğru sağdır.

Elmalı Tekkesinin Bedreddin'e yakınlığı dolayısıyla, belki, Hakirî Serez'deki Bedreddin Tekkesini ziyarete gelmiş, bu medhiyeyi orada yazmıştır. Ya da her iki tekkeyi ziyaret eden dervişler Elmalı'dan Serez'e götürmüşlerdir. Bu menâkıb, Bursa Tabir Beyin Serez'de gördüğü menâkıb olabilir. Daha sonra göçmenler elinde Tekirdağ'na gelmiş, oradan da İstanbul'a satılmıştır.

Bir düzeltme

Yukarıda andığım ikinci yazımda bazı dizgi yanlışları olmuştur. Bunları erbabı her ne kadar anlayıp düzeltirse de yine biz burada üçünü işaret etmek istedik. Sayfa (5000) de, başta **Muharremâtı** kelimesi **Maharremâtı** olmuş. Yine aynı yerde **istihlâl** kelimesi de **istihsâl** olarak çıkmıştır. Yine aynı sütunda dokuzuncu satırda **nâsı** sözünden sonra **igvâ** kelimesi olacaktı, atlanmıştır. Ayrıca 5. maddede **berid** (?) halife sözü **ber yed-i halife** olacaktır.

Âşık Sabit Müdamî'yi Kaybettik

Yazan : Haydar ÇETİNKAYA

Kara haber çok çabuk duyulur, diye bir atasözümüz vardır, ama bu sefer öyle olmadı. Âşık Müdamî'nin ölüm haberini çok geç aldık. O kadar geç aldık ki cenazesinde bile bulunmak kısmet olmadı.

Sadece doğunun değil, belki de bütün Türk âleminin en usta şairlerinden olan ve hece vezninin bütün kalıpları ile aruz vezninin 16 kalıbında şiir yazabilen Âşık Müdamî 8 Kasım 1968 Cuma günü aramızdan ayrılarak ebediyete intikal etmiş bulunmaktadır.

Sabit Müdamî, 1918 yılında Posof'un Varızna köyünde doğmuştur, köklü bir aileden gelmekte olduğu gibi ayrıca da Süreyya, Fakirî ve Feryadî gibi ünlü halk şairlerimizden torunlarıdır.

Babasının adı Kahraman, annesinin adı Ferahnaz olan şair, daha çok ufakken annesini kayıp etmiş ve anadan yetim kalmıştır. Babası tekrar evlenmiş, gelen üvey anne ise çocuk Müdamî'ye iyi muamele etmemiş, onun gurbet illere düşmesine sebep olmuştur.

1929 yılında Ardahan yatılı ilkokulunu bitiren Müdamî, ayrıca hoca olan babasından din dersleri almış, 13 yaşında iken hafız olmuştur. 15 yaşında iken Ardahan'ın köylerinden birisine imam olmuş, aradan biraz geçince de imam bulunduğu köyde Şemsinur adlı bir kıza gönlünü kaptırmıştır. Kendi tâbirine göre er dolusu değil, pîr dolusu bade içmiştir.

Fakir ve öksüz Müdamî'ye sevdiği kızı vermemişler, o da başka bir kızla evlenmiş, evlendiği bu eşinden, birisi öğretmen olan 4 çocuğu olmuş, fakat bütün bunlara rağmen o bir türlü Şemsinur'unu unutamamış, onun aşkı ile yanmış kül olmuştur.

Hayat hikâyesiyle ilgili ve bana sık sık okuduğu, okurken de ağladığı üç şiirini aşağıya alıyorum.

Türk folkloru ve saz şairleriyle ilgili olanlara büyük kaybımızı bildirirken, dertli şairimize Allah'tan rahmetler dilerim.

Yedi yaştan bir sevdaya tutuldum
Sadık dostum ne haldeyim sor beni.
Otuz üç senedir yandım, yakıldım,
Kül etti içimden gizli kor beni.

Tuz misali her yemeğe ekildim,
Elekten elendim, kaba döküldüm,
Nuh Nebî'nin haddesinden çekildim,
Baba ocağımdan etti dur beni.

Gönül bir deryadır sırrı bilinmez,
Lokmandan bu derde çare bulunmaz,
Hüsnü bir an hayalimden silinmez,
İster isen yad illere sür beni.

Leyl ü nehar yar vuslatın gözedir,
Göz yaşlarım şarap, ciğer mezedir,
Saç sakal ağardı, aşkım tazedir,
Yalan dersem al tufengi vur beni.

Şair Müdamî, arar nerde Şemsinur?
Saldı beni dertden derde Şemsinur,
Hayalde, fikirde, sırda Şemsinur,
Acap unuttu mu Şemsinur beni ?

★

SEBEP

Üç yaşında yetim kaldım anamdan
Öksüzlük eyledi iki kat beni.
On iki yaşında çıktım hanemden,
Yedide tüketti Çiçavât beni (1)

Sebafetten bir sevdaya düş oldum,
Yitirdim aklımı kör sarhoş oldum
Aşk oduyla kebab oldum, şiş oldum
Söndüremez Tuna, Fırat, Şat beni.

Yar semtinden alamadım bir salık
Yanar feryadımdan deryada balık
Hayatımı zehirledi analık
Sebep odur eden namurat beni.

Göz yaşımdan name yazdım o yare
Bir cevap gelmedi kaldım avare
Yar gitti ağyara, ben yandım nara
İçimden ahyor bu feryat beni.

Şair Müdamî'yem didesi giryân
Vadi-i hayrette kaldım sergerdan
Karşı hacibinden çarptı bir ceryan
Kıldı can evimden tahribat beni.

★

AĞLASAM

Gece gündüz yaratandan dileğim
Arzu maksuduma ersem, ağlasam.
Arşı muallâdan doğan meleğim
Şemsin nur yüzünü görsem ağlasam.

Elegim - Sağma (Ebem - Kuşağı) Renkleri Üzerine İnanışlar

Nakleden : Dr. KIRZIOĞLU M. Fahrettin

"Atatürk Üniversitesi Erzurum Yazma ve Basma Eserler Sergisi" (7 - 21 Ağustos 1968) dolayısıyla Erzurum'daki köklü âilelerde bulunan kütüphaneleri görme fırsatını bulduğumuz sırada, 93 Kars Muhacirlerinden ve Kars şehrindeki üç gözlü Taşköprü'yü hayrat olarak yaptıran (H. 1231/1719) eşraftan Karahanoğlu âilesinden rahmetli şair Muhtar Karahan'ın oğlu Tâcir Müştak Karahan'a intikal eden "Karahanoğlu Kütüphanesi" ndeki yazmalar arasında da, millî folklorumuzu ilgilendiren yazılar ve bahisler bulunmuştur. Bunlardan 106 Sayılı "Mecmua-i Eş'ar", H. 1125 (1713) yılında yazılmış olup, müstensih ve sahibi, Kırklareli'mizin Babaeski ilçesinde iken bunu yazmıştır. Üzerinde şu kayıt vardır :

"Mecmua-i Eş'âr, Babayi - Atıklı (Babaskilli) Çavuşzâde İsmail Ağa bin El-Hâc Hâcî - İbrahim Ağa, Sene 1125."

Bu yazmada, Eski - Türklerin renklere verdiği mânalara göre Paşaeli bölgesinde, bugün Gökkuşağı dediğimiz, çocuk dilindeki Ebem - Kuşağı ve Arapça "Alâimüsmâ" dan bozma "Elegim - Sağma" nın en alttan gözükken renklerinin neye delâlet et-

tiği, şöyle belirtiliyor :

"Şerh-i Elegim - Sağma : Kavs-i-Kuzah"
"Kavs-i Kuzah'ın yani Elegim - Sağma'nın

nedi dürlü rengi vardır. Biri yaşıl, ikincisi kızıl, üçüncüsü sarı'dır. Dördüncüsü külhânî, beşincisi gülgûnî, altıncısı âsmânî (gök/mâvi), yedincisi al. Ol belürdüğü vakit, kış aylarında göge kaçır, yaz aylarında yere gelir."

"Kaçan kim Elegim - Sağma'nın yaşıl'ı alta gele, yaz günleri görklü ola. Eğer sarı'sı altına gele, hastalık marazı katı ola; ammâ sonunda ten-dürüstlük (sağlık) olur. Eğer kızıl altına gele, kılıç kıranı (savaş) ola. Eğer âsmânî altına gele, kış katı ola. Eğer gülgûnî gele, kıran (salgın/veba) ola. Eğer külhânî altına gelse, yıl yağmurlu ola ve sular taşup gemiler gark-ola. Eğer al tarafı altına gele; ilkyaz (ilkbahar) ise kuraklık ve kış eyyâmına karib ise donğaklık olup, canavarlar kızıl" (sonu yok).

Aynı sahifeye bir de içiçe yarım daireler çizilerek yukarıdan aşağıya doğru sırasıyla: Kırmızı, sarı, âsmânî (gök), gülgûnî (pembe), külhânî (kır/boz), yeşil, al adları yazılmıştır.

Kolay değil kardış söyleyen dildir,
Cehennem nârından sevda müşküldür,
Hasretin çekerim otuz bir yıldır,
Sevda bağlarını dersem ağlasam.

Yetik olsam aşkın macerasına
Lokman çare bilmez dil yarasına
Bir kuş olup konsam penceresine
Münkesir hatırın sorsam ağlasam.

Ben bülbülüm, yar açılsa gül gibi
Yana yana bağrım oldu kül gibi
El göğüste boynu tuğlu kul gibi
Yar'ın hizmetinde dursam, ağlasam.

Sevdası kalbimde başağa benzer
Her yanı kaplayan kuşağa benzer
Ruhum yâra karşı uşağa benzer
Soyunup koynuna girsem, ağlasam.

Gamlı gönlüm saz eylese cananım
Kış günümü yaz eylese cananım

Ben yalvarsam naz eylese cananım
Yüzümü yüzüne sürsem, ağlasam.

Yada yar olmazdı yarım yar olsa
Sıdkı hultisümle beraber olsa
Mevlâdan inayet mukadder olsa
Rakibin defterin dürsem, ağlasam.

Ne müddettir kayıp ettim özünü
Duyamadım Dudu dilli sözünü
Otuz bir yıl hasret yarin yüzünü
Bir de doyaya görsem, ağlasam.

Ruhum Musa gibi bekler Tur'unu
Ahım üfler İsrail'in sur'unu
Müdâm Hak emriyle Şemsinur'unu
Derağuş eğleyip sarsam, ağlasam.

(1) Çiçavât : Oğuz'un üç-ok koluna mensup düz Ardahan yerli halkına verilen isim. (Bunların Çiç'in Çavak bölgesinden geldiği söylenmektedir.)

Devlet Plânlamasında Folklor

"1969 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine dair Karar :

A — GENEL UYGULAMA ESASLARI: I. İLKELER :

Madde 1 — İkinci Beş Yıllık Kalkınma Plânındaki hedef ve ilkelere uygun olarak 1969 yılı Programı ve eklerinde belirtilmiş bulunan yatırımlar; yeniden düzenlenme, sektör programlarının uygulanması, iktisadî ve sosyal politikaların uygulanması ve uygulamanın izlenimi ile ilgili tedbirler; bunlara ilişkin esaslara uygun olarak, ilgili kuruluşlarca zamanında ele alınır ve dikkatle takip edilir.

E Ğ İ T İ M

3 — 1969 yılında alınacak tedbirler :

g. "Millî Folklor Enstitüsü Kuruluş Kanunu" bu yıl çıkarılacaktır.

Millî Folklor Enstitüsünün birinci sınıf uzman ihtiyacını karşılamak için fakülte mezunlarından dış ülkelere doktora öğrencisi gönderilecek, bu elemanlar istenilen vasıfta yetişinceye kadar dünyaca tanınmış yabancı folklor uzmanlarından yararlanılacaktır. Folklor konusunda başarılı çalışmaları ile tanınmış şahsiyetlere burs temin olunarak ihtisaslarını arttırmak için dış ülkelere gönderilecek, bunlardan Devlet memuru olan 4489 sayılı kanun hükümlerinden yararlandırılacaktır.

Folklor ürünlerinin mahallî ve orijinal özelliklerinin başka bölge ve çevrelerin veya yabancı kültür mahsullerinin etkisi ile bozulmaması ve folklor malzemesi koleksiyonlarının süratle tamamlanması için gerekli tedbirler alınacak, koleksiyon materyali sağlanması çalışmalarına başlanacaktır.

Karagöz, orta oyunu ve meddahlık gibi halk temaşa sanatlarının korunması, tanıtılması ve bunlardan eğitim, sanat ve turizm amaçlarıyla yararlanılması için gerekli tedbirler plânlanacak ve uygulanmasına başlanacaktır.

Eski eserler ve folklor konularında halkı aydınlatmak ve bu alandaki eser ve mahsullerimizi tanıtmak maksadı ile Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü ve Millî Folklor Enstitüsünce TRT nin ve

Eğitim Araçları ve Teknik İşbirliği Genel Müdürlüğünün İşbirliği ile radyo ve televizyonda eski eserler ve folklor saatleri ihdas olunacaktır.

h. Her derecedeki okulların ders programlarına eski eserlerimizi ve folklor değerlerimizi tanıtan; eğitim, bilim, sanat, turizm v.b. yönlerden taşıdıkları değeri açıklayan; korunmaları tespit ve değerlendirilme metodları hakkında bilgi veren konular konulması için gerekli hazırlıklar tamamlanacaktır. Okullarda folklor kolları kurulacak ve okullararası folklor yarışmaları düzenlenecektir.

i. Eski eserler ve folklorla ilgili olarak çeşitli kuruluşlarca yürütülmekte olan hizmetlerin koordine edilmesi ve Devlet imkânlarının birleştirilmesi amacıyla Millî Eğitim Bakanlığı Kültür Müsteşarlığının başkanlığında Millî Folklor Enstitüsü, Millî Kütüphane, Eski - Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Halk Eğitim Genel Müdürlüğü, Yayınlar ve Basılı Eğitim Malzemeleri Genel Müdürlüğü, Talim ve Terbiye Dairesi, Eğitim Araçları ve Teknik İşbirliği Genel Müdürlüğü, Devlet Konservatuarı, Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü, Türk Yazarları Komisyonu, Büyük Türk Yazarları Komisyonu, Sosyal İlimler Komisyonu, Turizm Bakanlığı, T.R.T., Üniversite Folklor Kürsüsü ve gönüllü kuruluş temsilcilerinden meydana gelen bir "Millî Folklor Kurulu" teşkil olunacaktır.

Bu kurul, eski eserlerin ve folklor değerlerinin korunması, tespiti, geliştirilmesi, yayımlanması, çeşitli yönlerden incelenme, tanıtılma ve değerlendirilmesi için gerekli tedbirleri tespit ederek programlayacaktır.

Türk kültürünün milletlerarası alanda yerini alması için millî kültüre dayalı üstün eserlerin, millî sanatlarımızdan ve folklor değerlerimizden yararlanılarak, yaratılmasını teşvik ve gerekli ortamı hazırlamak amacıyla çeşitli sanat ve edebiyat dallarında yarışmalar düzenlenmesi ve ödülleri ihdas olunması, bu vasıftaki eserlerin desteklenmesi, çeşitli yayım imkânlarından yararlanılarak kitlelere daha iyi tanıtılması için gereken tedbirler bu kurulca tespit olunacaktır". T.F.A.

Halil Bedi Yönetken

BİR MÜZİK EĞİTİMCİMİZİN VE BİR FOLKLOR BİLGİNİMİZİN ELLİ YILI

Yazan : Özcan SEYHAN

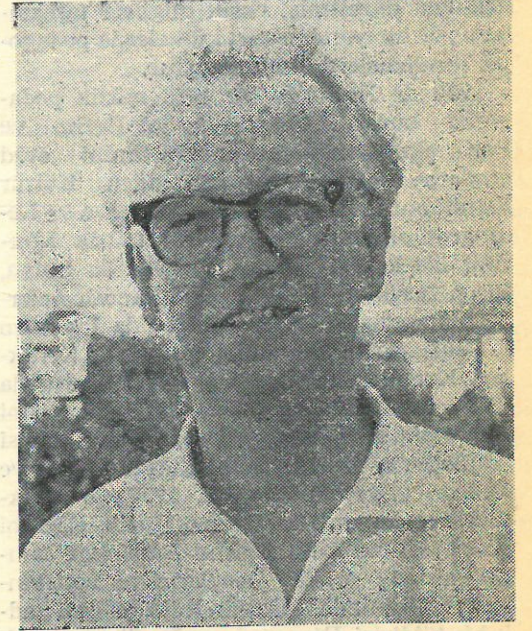
Değerli müzikolog ve folkloristlerimizden Halil Bedi Yönetkeni 28. 12. 1968 günü kaybetmiş bulunuyoruz. Son zamanlarda romatizmadan şikâyetçi olan üstad, bir ay evvel yatağa düşmüş, mesane kanserinden rahatsız olduğu anlaşılmıştı. Enfarktüs, romatizma, nihayet son hastalığı... Türk folklor âlemi Cumhuriyet'ten bu yana yetiştirdiği evlâtlarından birisini daha yitirdi. Dergimiz, yakınlarına ve folklorculara başsağlığı diler.

Aşağıda O'nun yetiştirdiği ve Hoca'yı yakından tanıyan Silifke Lisesi Müzik Öğretmeni Özcan Seyhan'ın bir yazısını bulacaksınız.

1899 da Bursa'da doğmuştur. 1917 de İstanbul Öğretmen Okulundan mezun olmuştur. Bursa ilkokullarında, sonra Kadıköy, Balmumcu ve Ortaköy Darüleytamlarında, daha sonra 1923 de tekrar Bursa ilkokullarında, Işıklar Askerî Lisesinde, 1924 den itibaren Vefa ve Kuleli Liselerinde, Ortaköy Kız Öksüz Yurdunda, Kadıköy Ortaokulunda ve İstanbul Liselerinde müzik öğretmenliği yapmıştır.

1928 de açılan konkuru kazanarak Millî Eğitim Bakanlığınca Prag Devlet Konservatuarında "Müzik Pedagojisi" öğrenimi yapmak üzere Çekoslovakya'ya gönderilmiştir. Bu kurumdan diploma almış, ayrıca Alois Haba'nın çeyrekses sistemi bölümüne de devam etmiştir. 1933 de yurda dönünce Gazi Eğitim Enstitüsü müzik öğretmenliğine atanmıştır. 1934 te Millî Eğitim Bakanlığı Yüksek Öğrenim Şube Müdürlüğüne getirilerek bir yıl "Güzel Sanatlar" işlerine bakmış ve bir yıl da Gazi Eğitim Enstitüsü müzik bölümü şefliğinde bulunmuştur. Sonra asıl öğretmenliğe dönerek Gazi Eğitim Enstitüsünde ve ek olarak Müzik Öğretmen Okulunda görev almıştır. 1936 da eski müzik öğretmen okulu yerinde açılan Ankara Devlet Konservatuarına "Kulak Eğitimi ve Koro Öğretmeni" olmuştur. Bir süre sonra Gazi Eğitim Enstitüsü müzik bölümünde "Müzik Metodikası ve Ders Uygulaması" öğretmenliği ile Ankara Devlet Konservatuarı "Solfej" öğretmenliğine geçmiştir. Bu görevler dışında bir yandan Ankara Radyosu Tonmaysterliği yapmış, çocuk saatinin müzik işlerini denetlemiş, radyonun gece programlarında (bin kadar) plâklarla batı müziği açıklamaları yapmış ve konser takdimlerinde bulunmuştur.

1933 den 1957 ye kadar Ankara'da çeşitli görevlerde çalıştıktan sonra, İstanbul Çapa Eğitim Enstitüsü müzik öğretmenliğine naklini yaptırmıştır. Emekli oluncaya



Yönetken'in 1958 de çekilen bir resmi.

kadar burada kalmış, aynı zamanda İstanbul Belediye Konservatuarı Türk Müziği Bölümünde "FOLKLOR" dersleri vermiş, radyoda "Tonmaysterlik" yapmıştır. 1964 de emekli olduktan sonra "TRT" kurulu kurulmaz İstanbul Radyosu Müzik Müşavirliğine getirilmiştir.

Yönetken'in bu kadarcık hayat öyküsünü dahaca derinleştirecek olursak, 50 yıllık görev süresinin ne yönlü çabalarla dolu olduğunu göreceğiz. Şunu iyi bilmeliyiz ki, o yalnız bir eğitimci değil; aynı zamanda güçlü bir yazar, eleştirci, sanatçı ve ünlü bir folklor bilginimizdi. Ele aldığı her konuda kişisel çıkarlarını aklının ucundan bile geçirmeden tüm gücünü yurt yararına harcamış; yazılarıyla, eserleriyle, çalışmalarıyla genç Türk kuşaklarına batılı ve mil-

li düşünceyi köklü bir şekilde işlemiştir.

Gayet kültürlü, zeki, idealist, enerjik olması ve özellikle Fransızca, Çekçe, İngilizce gibi en az üç yabancı dil bilmesi sayesinde dış ülkelerde yurt sanatımıza ilişkin bağlar kurulmasını sağlamış, bazan katıldığı uluslararası müzik festivallerinde kendine özgü buluşları ve bilgileriyle sanat âleminin dikkatini çekmiş, bazan yabancı bilginlerin, yurdumuz kültürü ve sanatıyla ilgili görüşlerini izlemiş; düşülen yanlışlıkları düzeltmiş, eksik bilgileri tamamlamış ve bir yandan türlü ülkelerde pedagojik incelemelerde bulunmuştur.

1932 de Berlin'de bir tatil müzik pedagojisi kursu izlemiş, aynı yıl Berlin ve Paris okullarında müzik öğretimini etüd etmiştir. 1935 de Rusya'ya giden Kültür Kurulumuz arasında Odesa, Moskova ve Leningrat okullarında gene bir müzik öğretimi incelemesi yapmıştır. 1938 de Sofya, Prag, Berlin'de de aynı şekilde incelemelerde bulunmuştur. 1947 de Prag'da toplanan I. Uluslararası Besteciler ve Müzik Kritikleri Kurultayına katılmış, bu kuruldayda "Türk Müziği" adı altında bir bildirisini Çekçe olarak sunmuş ve sonra bu bildirisini "Milletlerin Müziği" adlı kitapta Çekçe ve Fransızca yayımlanmıştır. 1953 de Brüksel'de toplanan Uluslararası Müzik Eğitimi Konferansına Milli Eğitim Bakanlığı adına katılmış, orada "Gençlerin ve Yetişkinlerin Eğitiminde Müziğin Rolü ve Yeri" adlı bir bildirisini Fransızca ve İngilizce olarak yayımlanmıştır. 1956 da Prag'da Mozart'ın doğumunun 200. yıldönümü dolayısıyla uluslararası düzenlenen Mozart Festivalinde "Mozart Eserlerinde Türk Üslubu" adlı bildirisini Fransızca olarak sunulmuş ve Almanca'ya çevrilmiştir. 1960 da Romanya'da (Sinaya'da) kurulan uluslararası "Balkan Medeniyeti" adlı konferansında "Dimitrie Cantemiroğlu - Klâsik Türk Bestecisi Olarak" konulu Fransızca bir bildirisini sunulmuştur ki, bu bildirisini Rumenler üzerinde çok olumlu etkiler bırakmış, basınları (Bizim bilmediğimiz çok şeyleri öğrendik), diye hakkında övücü yazılar yazmıştır. Sonra bu bildirisini Romence olarak da basılmıştır.

1964 de Gotwaldorf'da uluslararası müzik festivalinde, her ulus kendi millî müziklerinden bilgiler sunmuştur. Bu arada Çekler, bizde de pek yaygın olan "Aksak" u-

sullerin ancak kendi uluslarına özgü olduğunu ileri sürmüşlerdir. Orada bulunan güçlü bilginimiz Yönetken, hemen bu yanlışlığa karşı çıkarak "Türkiye'de AKSAK Adı Verilen Ölçülerde Yaratılmış Anadolu Türk Halk Müziği Dansları Müziklerinden Örnekler" adı altında bir bildiri sunmuş; dünya sanatçıları önünde Çeklerin bir yanlışlığa düştüklerini kabul ettirmiştir. O'nu bu olumlu çabalarından dolayı dış ülkelerde bizi temsil eden sanat elçimiz olarak görmekteyiz.

Şimdi de yurtiçi çabalarına bir göz atacak olursak, eğitimciliği yanında O'nu büyük bir Türk folklorcusu olarak ele almak gerekir. Çünkü Yönetken, 1926 da Vefa Lisesi öğretmeni iken, Anadolu'da gündün güne ahlını yitirmekte olan halk müziği ve oyunlarımızın derlenmesi için tasa çekmiş ve bu dâvayı yürütmek için zamanın Etnoğrafya Müzesi Müdürü bulunan Dr. Mesaros'la tanışmış, bu konuda uzun uzun konuşmuşlar, hemen o anda diğer ülkücü arkadaşlarıyla birlikte şimdiki "Türk Halk Bilgisi (Folklor) Derneği"nin temelini birlikte atmışlardır. Dernek, bir yandan ülkücü çalışmalarını yürütürken O, bir yandan Avrupa'da müzik öğrenimini tamamlamış ve yurda döner dönmez amacını gerçekleştirmek için Konya ve Maraş dışında tüm Anadolu'yu Konservatuar Derleme Heyetiyle adım adım dolaşarak el değmemiş onbin kadar halk ezgimizin plâğa alınmasında emeği geçmiştir.

Yaptığı gezilerin ilki 1937 de başlar ve Ferit Alnar, Necil Kâzım Akses, Ulvi Cemal Erkin, Muzaffer Sarısözen gibi değerler bu derleme topluluğuna katılırlar. İkinci gezileri 1938 de iki grup halinde düzenlenir; Nurullah Taşkıran, Ulvi Cemal Erkin, Muzaffer Sarısözen doğu illerimize; Halil Bedi Yönetken, Ferit Alnar, Tahsin Banguoğlu, Rıza Yetişen (Teknisyen olarak) batı illerimize çıkarlar. Yalnız 1939 - 1940 daki Mahmut Ragıp Gazimihal, Mithat Fenmen ve Adnan Saygun'ların gezisine katılamaz. Fakat bundan sonra 1953 e kadar bütün gezilerini rahmetli Sarısözen'le birlikte yapmışlardır. Bir ara tek başına 1954 de Bergama'da yaptığı bir etüdünü de görmekteyiz.

Anlaşıyor ki, Yönetken'in Anadolu gezileri başlı başına bir yazı serisini kapsıyacak niteliktedir. Yalnız yeri gelmişken şun-

ları belirtmek isterim : O, Anadolu halkını çok sever ; halkın ve halk sanatının aşıkıdır. Bir sohbetinde anlatmıştı; derleme gezileri sırasında "Davul - Zurna" çalarken halkın kendisi için ağladığını görmüş. Gene bir de Muğla'da zeybek ezgilerini banda alırken kendini tutamıyarak halkla birlikte zeybek oynamaya başlamış, halkla kaynaşmış, coşup - taşmış, meydana geç saatlere kadar terk etmemiştir. Bu anısını ne zaman anlatsa "Muğla'da doğmadığıma pişman oldum. Çünkü, zeybekleri çok nefis, onları ne yüksek bir ruh hali içinde oynuyorlar" der ve gözleri yaşarırdı.

Esasen Yönetken'in halk sanatını bu derece sevmesi ve onları yaymada ve yaşatmada tutkulu olması, Çekoslovakya'daki müzik öğrenimi ile ilgili olsa gerek. Çünkü, bir konuşmasında "Ben, Çekler kadar halk müziğine önem veren bir millet görmedim. Halk müziklerine o kadar önem veren bir yerde okumuş olmamdır ki, belki memleketimin öz müziğini bu derece sevmeme sebep olmuştur", demiştir.

Yönetken, tüm Anadolu'yu dolaştıktan sonradır ki, Anadolu'yu tanımış ve bu tanıma, Türk Halk Oyunlarını Yaşatma ve Yayma Tesisi çalışmalarına da çok yararlı olmuş, Tesisin programları o sayede düzenlenmiştir. Nitekim, rahmetli Ahmet Kut si Tecer sağlığında O'nun için "Halil Bedi Bey, çok değerli bir arkadaşımız; branşında eşsiz bir otorite. Anadolu'yu iyi tanıyor, Tesisin bayrama getirilecek oyunlarını yerinde gidip hazırlamak için O'ndan çok faydalanıyoruz." demişti.

Yönetken, yalnız kendi folklorumuzu bilen değil, aynı zamanda uluslararası folklor hareketlerini de izliyen bir kişidir. Bu konuda yayımlanan yerli ve yabancı dergileri, kitapları okur, araştırmalardan haberi olur; folklorun bilimsel yönünü veren eserleri iyi bilirdi. Özellikle P. Saintyves'in "Folklor El Kitabı" nı pek beğenir ve "Bu eser, bana ışık tuttu; Halkbilgisini o suretle anladım ve kabul ettim," derdi. Ayrıca metodik yönden kendine özgü entresan denemeleri de vardır. Hele yurt çapında gezilere çıkacağı zaman, önce o yer hakkında çeşitli kaynaklardan tarihi, coğrafi, etnolojik bilgiler toplar, o zamana kadar o bölgelerde yapılmış ve yayınlanmış incelemeleri görür, hattâ oralarda kimler-

den neler alacağını tesbit ederdi. O, bizde bu gibi tutumlarıyla folklorik ürünleri bilimsel ve metodik açıdan en usta elle derleyen, verilerden elde edilecek sonuçlara nasıl bir yön verileceğini gösteren bir folklor uzmanımız olmasından dolayı Türk folklor âleminde ebediyen örnek alınacak bir kişi olacak ve geleceğe devamlı ışık tutacaktır.

Hepimizin bildiği üzere radyolarımızda kulaklarımızı çınlatan ve âdeta millî müzikal bir dövizimiz haline gelen "Ankara Ankara, Güzel Ankara" marşının yaratıcısı H. B. Yönetken'i bir de eğitimci ve sanatçı yanı ile tanıyalım: O, Cumhuriyet devrinde Avrupa'da ilk müzik pedagoğu olarak yetiştirilen bir değerimizdir. Bugün yüzlerce yetişmiş müzik öğretmeninde emeği olduğu gibi, onlara ulus çapımızda uygun metotlar vererek Türk okullarında müzik dersinin kişilik kazanmasını sağlamıştır. Hem de örnek bir öğretmen olarak gayet canlı ve sempatik olduğu kadar, öğrencilerine müzik öğretmenliğinin artistik bir meslek kimliği taşıdığını en güzel örneklerle göstermiştir. Halen okullarımız O'nun adapte okul şarkılarıyla dünya çocuk şarkıları repertuarını tanımış ve o zevke ermiştir. Açtığı çığır sayesinde bu boşluk gittikçe dolmakla beraber yerli bestecilerimiz elinde de gelişmektedir. O, bir



Halil Bedi çalışırken. (1953 de)

müzik eğitimcisi görüşü açısından Türk çocuğunun öz müziği ile beslenen kulağını ön görerek kendisiyle birlikte bazı ülküdaşlarını "Halk Tipi Okul Müziği" yazımına yönelmiş ve bu noktadan hareketle Türk çocuğunun evrensel müziğe doğru götürülebileceğini salık vermiştir. Halen Okul müzik kitabı yazarlarımız bu yolu seçmişler ve başarılı olmuşlardır.

Yönetken'in 50 yıllık eğitimcilik hayatı oldukça mücadeleli geçmiştir. Daha ilk öğretmenlik yıllarında bile bugün evrensel düzeye ulaşan "Modern Türk Müziği" nin temelini atılmasında hayli çabalar göstermiştir. 1926 da İstanbul'da "Yenises" gazetesinde 11 teşrinevvel ve 8 teşrinsani tarihlerinde yazdığı yazıları ve tartışmaları bu meyanda zikredilebilir. Özellikle "Halkın Sesi" başlıklı yazısı çok güçlüdür. Şimdi bu yazısından bazı pasajlar vermek suretiyle sanatçının o günlerde neler düşündüğünü ve neler yapmak istediğini daha iyi anlayalım :

"Halkın sesini işitmeyen bilmez... Halkın sesini sevmek için her şeyden evvel halkın kendisini tanımak ve sevmek lâzımdır... Halk bizim özümüz ve nüvemizdir. Ne olduğumuzu biz ancak onunla, o kuvvetli vasıta ile tanıyabiliriz.. Bedii tarafımızın aşı ondadır.. Gafil sanatkar, git, kendini ana vatanda gör, bak ne kadar kuvvetli ve gü-



Hoşab Kalesi dibinde dere kenarında Sarısözen'le sohbet (1983 derlemesinde).

zelsin. Sen Mehmedin bozuğunda, onun mâni ve koşmasındasın. Git Anadolunun mu kaddes toprağına yüz sür, onun kahraman sahibinin elini öp, sana nesin söylesin.. Tekrar ediyoruz ve kuvvetle haykırıyoruz ki, bu kahraman milletin kahraman bir musikişi vardır. Fakat o musiki, Yekta beyin monoğrafisindeki musikişi değildir... Musiki, raksı, edebiyat ve hayatı ile beraber Anadolu, bizde sanatın ve ilmin henüz el sürmediği güzellikle dolu saf bir hazine ve membâdır. O'nu her fani göremez ve anlayamaz, gözde sanat gözlüğü bulunmak lâzımdır... Türk dehası, nihayet bizi de bir gün sabit bir ekole sahip kılacaktır. Garp tekniğini elde etmiş, garp estetiğine ermiş, sanatın mukaddes ateşini taşıyan "Deha" ve "Hüner" sahibi sanatkar, kendi musiki tekniğini elde ettikten sonra halkla hemhal olacak ve halk zevkine erecektir. Millî eser ancak bu "Tahris" ve "Tehzip" şeratiyle meydana gelecektir. Millî sanat, garp zevki ile millî zevkin imtizacından doğacaktır. Her yerde böyle olmuştur."

Yukarda verilen bu örnekten anlaşılacağı üzere, o günlerde Türk müziğinin geleceğini savunan böylesine ateşli bir yazıyı yazmak, o insanın dâvasında ne kadar cesaretli ve mücadeleci olduğunu ortaya koymaya yeter sanırım. Çünkü herkes alaturkanın rehaveti içinde alafranganın yersiz olduğuna kani, bu durum için çırpınan Yönetken'in amacı ise, o zamanın ideolojisi altında ulusumuzun halk müziği üzerine kurulmuş evrensel Türk müziğinin yaratılmış olmasını görmektir. İşte bu hava içinde uyanık eğitimci ve sanatçı Yönetken, "Alaturka - Alafranga Mücadelesi" veya başka bir deyimle "Yönetken - Rauf Yekta mücadelesi" diyebileceğimiz bir dâvayı yılmadan sonuna kadar yürütmüş ve başarıyla sona erdirmiştir. Bu arada karşısında olan en yakın sanatçı dostları ile iyice araları açılmıştı. Fakat, ne zaman dâvasında samimi ve Türk milletine yararlı olduğu anlaşılınca, bütün kırgınlıklar ortadan kalkmış, sağlam bir arkadaşlık ve ülküdaşlık kurulmuştur. Sonuç olarak parlak bir mücadele örneği veren Yönetken, Anadolunun bir çok köşelerindeki aydınlar tarafından tebrik edilmiş ve dâvet teklifleri almıştır.

Durmadan zamanımıza kadar tempolu bir şekilde çalışan bu sanatçı ve eğitimci-

miz yurt sorunlarında halkımızı uyandırdığı gibi bir taraftan da branşında çok kıymetli eserler vermiştir. Bunlar arasında bestelediği tek sesli, ikisesli, dört sesli şarkıları, marşları ve armonize halk ezgileri pek nefistir. Bir yandan adaptasyon komisyonlarında çalışarak tek başına Orfeo, Haensel ile Gretel Operalarının livresini dilimize çevirmiştir. Rahmetli Nurullah Taşkıran'la birlikte de Satılmış Nişanlı ve Boris Godunov operalarını dilimize çevirmesi gerçektir büyük başarıdır.

Diğer eserleri :

1 — Basılmış Kitapları : 1) İlk Mekteplerde Gınanın Usul Tedrisi, 2) Halkevlerinde Halk Müziği ve Oyunları Üzerine Nasıl Çalışmalı (Broşür), 3) Diskotek Kılavuzu, 4) 50 Okul Şarkısı, 5) 25 Çocuk Şarkısı, 6) İlkokul Şarkıları 7) Okul Müzik Eğitim Metotları, 8) İlkokullarda Müzik Kılavuzu, 9) Derleme Notları (Cilt - 1), 10) Ahmet Adnan Saygun'la birlikte Lise Müzik Kitabı (I - II - III. sınıflar bir arada).

2 — Basılacak olan kitapları : 1) Derleme Notları (Cilt - 2), 2) Folklor Dersi Özel Notları, 3) Türk Halk Oyunları, 4) Estergon'dan Kore'ye, 5) Bazı Halk Ezgilerinin Türk Müziği makamlarıyla tahliline Dair, 6) Türk Geleneksel Müziğinde Kullanılan "Aksak" adlı Ritimler ve Onların Bu Günkü Yorumlanması.

3 — Çeşitli gazete ve dergilerde çıkmış olan yazıları : Müzik Görüşleri - 48 yazı, Radyo - 40, Ülke - 18, Hayat - 17, Ulus - 25, Ar - 3, Varlık - 10, Ülkü - 15, Devlet Tiyatrosu - 7, Devlet Konservatuarı - 4, Musiki - 4, Derülehan Mecmuası - 3, Millî Mecmuası - 3, Dergâh - 1 yazı. Bunlardan başka Uludağ, Sanat ve Edebiyat, Çığır, Yücel, Eğitim ve Psikoloji, Eğitim ve Öğretim, Bursa, Yeni Nesil, Hisar, Hakimiyet-i Milliye, Yeni Ses, Vatan, Cumhuriyet gibi gazete ve dergilerde yüzlerce yazısı çıkmıştır. En son yazıları da İstanbul'da yayınlanan Türk Folklor Araştırmaları ve Orkestra Dergilerinde çıkmakta idi.

Yazıma son vermeden önce biraz da üstadın özel hayatına değinmek isterim : H. B. Yönetken'in Ozan adlı bir tek erkek çocuğu vardır. İstanbul Belediyesinde Yüksek Mühendis olarak çalışmaktadır. Pek değerli eşi Bedia hanımı geçen yıl kaybetmişti. Bu ölüm, üzerinde ağır bir çöküntü yaratmıştı. Bundan duyduğu derin

Bize gelen KİTAPLAR

● İsmail EREN : "Yugoslavya Türkleri'nin Ağız ve Folkloruna Dair Bazı İnceleme ve Kaynaklar". İst. Üni. Ed. Fak. "Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi" C. XVI'dan ayrı basım. 24 x 17 Cm. boyunda, 8 sayfa (73. Sayfadan 80. sayfaya kadar).

● Hamza ZÜLFİKÂR : "Bitlis'te Derlenmiş Atasözleri, Deyimler, Alkış, Kargış ve Bilmeceler". Türkoloji Dergisi, III, 1. S. Ankara Üniversitesi'nden ayrı basım. 24 x 17 boyunda, 41 sayfa (65. sayfadan 105. sayfaya kadar).

● Josef BLAŞKOVIČ : "Çek Folklorunda Türkler". XI. Türk Dil Kurultayı'nda okunan "Bilimsel Bildiriler'den ayrı basım. 24 x 17 boyunda, 19 sayfa (189. sayfadan 207. sayfaya kadar).

● Abdullah Battal TAYMAS : "Kazan Türkçesinde Atasözleri ve Deyimler". Açıklamalar, düşünceler, sözlük, örnekler ve bir ek. Türk Dil Kurumu Yayınları : 275. 20 x 14 boyunda, 152 sayfa, 10 lira.

● Ahmet CAFEROĞLU : "Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü". Türk Dil Kurumu Yayınları : 260. 24 x 17 boyunda, XVI + 320 sayfa, 40 lira.

● Remzi Oğuz ARIK : "Türk Gençliğine". Bir önsöz ve on üç konuşma. Hareket Yayınları, P. K. 1240, İstanbul. 20 x 14 boyunda, 102 sayfa, 4 lira.

ıstırabı kimse teselli edememiştir. Kendisi de bir kaç yıl önce bir kalp krizi (enfarktüs) geçirmiş ve ciddi bir tedavi görmüştü.

O'nu geçen yaz İstanbul Radyoevi müzik müşavirliği masasında ziyaret ettim. Her zamanki haliyle, alçak gönüllü, çok değerli öğretmenimle karşılaşıyordum. Yılların verdiği ağır yorgunluğa rağmen gene onu bembeyaz saçları içinde ne kadar sempatik ve mutlu bulmuştum.

50 yıllık hizmet süresi içinde yurt sanatına bambaşka bir hava getiren ve bunu şerefli bir başarıyla kapayan bu büyük insanın manevî huzurunda ne kadar hürmetle eğilsek azdır. Nur içinde yatsın.

Konya, Yunak İlçesi Düğün Adetleri

Yazan : Mehmet TURAL
Millî Folklor Enstitüsü Derleyicisi

Türk geleneğine ve âdetlerine göre düğünden önce nişanlanma merasiminin geldiğini biliriz. Bayramlarımızda da durum aynı değil midir? Arife gelmeden bayram olmaz. Her şeyde önce bir hazırlık ve plân varsa, Türk düğünlerinde de bu hazırlık nişanlanmaktadır. Yavaşlı köyünde bu nişanlanma işine şöyle çocuk doğduğu zaman hemen nişan kaygısına girişilir desem inanır mısınız? Belki okurlarımızın çoğu inanmayacaklardır. Fakat asıl manzara inanç vericidir ve hakikattir.

Çocuk doğduğu zaman hemen yavuklanı. (Yavuklu nişanlanma demektir). Yavuklananlar (Ölme söz konusu olamaz) hiç bir şekilde birbirlerinden ayrılamazlar. Hatta şimdiye kadar yavuklanıp ta birbirlerinden ayrılan yavuklular yoktur. Yalnız yavuklusu ölenler, beş on sene gibi uzun bir müddet yaş tutar ve sonra yavuklanırlar. Bu köydeki bazı kaideleri söylemem bilmem sizlere yabancı gelir mi ?

İlkokulu bitiren biraz irileşmiş kızlar katiyen köyde gezmezler. "Suya gitmek, koyun sulamak ve benzeri ev dışı mecburi işleri gezmek diye adlandıramayız." Yavuklu olan erkek çocuk yavuklusunun evine gidemez, veya büyüklerinin yanında yavuklusundan söz edemez. Hatta durum küçük yaştaki yavuklu çocuklarda bile öyledir. Meselâ bir gün okulda çocukları boy sırasına göre gruplarına ayırıyordum. Bir aralık çocukların katıla güldüklerini gördüm. Oğlum neden gülüyorsunuz diye sorduğumda, atılgan bir çocuk: "Öğretmenim Ahmetle Münevver aynı sırada oturuyorlar." "Peki nereye otursunlar." "Ahmet Münevverin yavuklusu" demesin mi. Allah, Allah, diye bir hayli düşündüm. Daha okula, köye yeni gelmiştim. Ben yavuklu nedir bile bilmiyordum. Sonra ilkokul çağındaki çocukların nişanlanması çok garip bir şeydi... Hatta çok tuhaftı. Gerçi kendi köyümüzde "Kayseri Ağırnas Köyü" beşik kertmeyi biliyordum, fakat bu mühimsenmiyecek derecede idi. Çünkü, beşik kertmeyle evlenen ancak yüz kişide bir kişi idi. "Beşik kertme çocuk beşikte iken yani bebekken nişanlanır." Bunu bile hoş kar-

şılamazlar. Neden mi ?.. Belki kız ve oğlan büyüdüğü zaman ya birbirlerini istemezlerse veya beğenmezlerse. İşte genel nedenler. Acaba Yavaşlı köyünde bunları düşünenler yok muydu? Maalesef her veliden ayrı ayrı sordum. Verdikleri cevaplar yetersiz ve doğru değildi. Verilen cevaplardan örnekler ' (Hoca biz kızımızı istersek keseriz) bir kaşkası : (Mehmet Bey burada baba kızını ite verse gitmem demez) Daha nice arz edemeyeceğim sözler. Fakat işin asıl garip tarafı bu nedenli kimseler mutlu oluyorlar mıydı? Buna bir buçuk senelik tecrübeme göre evet diyebilirim. Çünkü şimdiye kadar köyün seksen senelik mazisinde ayrılık olayı görülmemiş. Ayrıca kız kaçırma olayı vukubulmamıştır. Belki tuhafınıza gider ama köyde karısı ölen genç bile evlenecek kız veya kadın bulamaz, dışarı köylerden evlenirler. Hatta kendi ilçelerini de bırakıp komşu kaza olan Sultan Dağından "Afyonkarahisar" evlenirler. Bekârların yavuklusu ölürse yine aynıdır... Yavuklu olanlar sözlerinde daima sadık ve kararlıdır. Bu kararların yönünü değiştirmek ancak Tanrıya mahsustur. Düğün oluncaya kadar da oğlan tarafı kız evine her bayramda "Kız görmeye" giderek ona en az yedi metre kadife, başörtü ve bayram harçlığı diye tabir ettikleri parayı verirler. Bu usul her yıl teker eder. Meselâ kız ile oğlan on altı yaşında ise otuz iki defa görmeye gidilir. Evlenme çağı geleneklerimizde nispetle çok küçük yaşta denilebilir. Ortalama olarak 20 - 23 yaş kabul edersek Yavaşlı köyünde bu ortalama 16 - 18 yaşa inmektedir. Bu yaşta evlenme, evlenme çağının altındadır. Zira dedelerimize göre 40 yaş evlenme çağı bazılarında göre 20-30 arası söylenir. Elbette gaye bir hedefe ulaşmak değil mi ? O halde en iyisini seçip akla ve mantığa göre hareket etmektir. Bunu kendileri de takdir ediyorlar ve erken evlenme davasından yakınıyorlardı. Sabah-tan kapı dövülür bir veya iki kadın "filâncanın selâmı var düğüne buyuracaksınız" der. Artık o evde bir şenlik bir hareket kıvrak kıvrak, ivedi ivedi dönenler görülür.

Düğün başlamıştır. Davetçiler komşulara dostlara, köylülere dürü götürmüşlerdir. Köyün dört tarafından misafirler traktörlerle dolmaya başlar. Çalgıcılar da onları karşılar, yollarını alırlar. Çalgıları davul, klârnet, zil, trampet gibi beş altı kişiden meydana gelmiş kendi deyimleri ile bandedur. Düğüne gelenlerin yanında başı kınalı köç da bulunur. Misafirler büyük bir itina ile ağırlanırlar. Artık köy halkı düğün bitene kadar yemek derdinden kurtulur. Çünkü düğün evinde en az 8 - 10 köç kesilmiş ve birçok yemek yapılmıştır. Gelen yer, giden yer bitmez. Bereketlenir bu yemek... Hani... bir de meşhur darbimesel vardır. "Hayırlı işin edasını Allah verir" derler ya tıpkı öyle.. Esas özellik taşıyan iki kutsal sayılan yemekleri vardır. Alaş, Toygaş: Nedir bu alaş, toygaş demeyiniz. Aşure neyse, bunlarda manevi değeri olan iki yemek... Evet iki yemek... Köy kazanları ile iki gün önce ocağa kurulup, üçüncü gün yemeğe hazır olan dip dedelerinden kalma aş... Yalnız bunların malzemesi ayrı, toygaş: Yoğurt ve yarmadan, Alaş : pekmez, yarma, nohut, fasulye ve üzümünden yapılıyor. Köylülere ve çevreden gelenlere bol bol ikramlanır bu aşlar. Düğünler üç gün devam eder. İlk günden ikinci günün öğle zamanına kadar oğlan evinde olur. Öğleden evvel kız evine, düğün halkı göç götürür.

Aynı gün akşamı "İkinci gün" damat giydirilip okşanır. "Damat okşamak" Evlenecek gencin damatlık elbisesini imam giydirir. Yere mendil açarak, "haydi bahşiş atanlar" diye çağırır. Herkes gelir, ne kadar para atacaksa atar. Onu da damadın cebine doldururlar. Bando çalar. Gençler kaşıkla oynayarak damat okşamayı kutlarlar. Müteakiben çalgı düğün odasına gider. Bazı kere sabağa kadar çalınır, türküler söylenir, oynanır, masallar, fıkralar ve taklitler bile yapıp eğlenilir. Üçüncü gün artık gelin alma hazırlıklarına başlanır. Traktörlerle seğmenler kız evine doğru yollanır. Kız babası ne kadar da olsa kızını kolay kolay vermek istemez. Onun için biraz nazlanır. Ayrıca seğmeni biraz bekletir de... Oğlan babası bu arada birkaç yere para verir. Bunlar sandığı yerleştiren, gelini hazırlayan, gelinin ceyzine yardımında bulunan kadınlardır. Köyde halay bilinmediği için, damadın akrabaları kaşık o-

yunları oynarlar. Göç birkaç kişinin yardımıyla traktörün romörküne yükletilir. Yükletilen göçten kısacık bilgiler verelim. Sekiz veya on yatak takımı, koltuk, tüplü gaz ocağı, birkaç halı, dikiş makinası, büfe, sandalya ve birçok mutfak eşyası yanında daha nice eşyalar.. Daha açığı bir aileye ne lâzımsa hepsini bulmak mümkündür. Göç de yüklenmiştir. Halâ gelin görünmez... Davul, klârnet, zil, def, hızlı ve yanık havaları terennüm ederken, gelin de babasının ayaklarını ağlamalar, sızlamalar içinde konuşmadan öper. Ailenin büyükleri kızlarına bahşişlerini açılan mendil üzerine (para) atarlar. Bu para kızın cebine konur,. Kaynana ve kaynata gelinin kolundan tutup, ayrı bir traktör romörküne özel koltuğuna oturturlar. Karşısında yüzüne bakan çeyiz aynasını tutarlar. Gelin arabası kılavuz araba ile göç arabasının arasında köyün mezarlığının etrafında dolaşarak mahalline vasıl olur. Dikkatimi çeken nokta "neden geline mezarlığın etrafını dolaştırıyorlar?" konusu idi. Bazılarınca : "Gelin evlendiğini gördün, öleceğini de gör de mezardan ibret al..." izahında.. Ayrıca da gelenek haline gelmiş, olarak açıklanıyordu. Fakat asıl mana pek belli idi. "Öleceğini de unutmaması."

Gelin arabası öğleden evvel evine girerken, damat dama çıkar. Elvan şekeri ile karışık para dolu mendili gelinin yüzüne çarpar... Düğün burada sona ermiştir. Halk ta yavaş yavaş evine döner. Kadınlar akşama kadar tef çalıp oynarlar. Son akşam da bütün köylü davet edilir, son yemek de böylelikle yenilir...

CONNAISSANCE DES TURCS ET DE LA TURQUIE

Par Enver ESENKOVA
Préface de Robert MANTRAN

Les donnes permanentes
Turque d'hier et d'aujourd
La marche en avant

L'exemplaire franco: 15 F. 00

BULLETIN DE COMMANDE
à retourner à

Hommes et Migrations, 6, rue Barye
PARIS 17

Kars'ın Kahramanlık Türküleri : III

Yazan : Veysel ARSEVEN

Hoş bir raslantı olacak, derginin 229. sayısında, sayın Orhan Aydemir, Kars destan ve koçaklamaları üzerine ilginç ve örnekleri bol bir yazısı çıktı. Verdiği örneklerden birkaçını ben de notalı olarak sunacağımdan, konu daha da aydınlık kazanmış olacaktır.

İkinci kahramanlık türküsü, "Bahri Babanın koçaklaması," adını taşıyor. Kars'lı Bahri Baba, bölgede ünü olan bir halk ozanıdır. 1830 da Kars'ın Küçük Kaleiçi mahalesinde doğmuş, ilk şiir sevgisini 14 yaşlarında iken, dedesi Mutasarrıf Abdüllâtif Paşa'dan almıştır. 1875 veya o sıralarda öldüğü sanılmaktadır. 1853 yılında yazdığı bir iki koçaklamadan biri olan aşağıdaki de, ötekiler gibi sazıyla dernek ve kahvehanelerde okuyup halkın manevî gücünü ayakta tutmakta çaba göstermiştir. 1854 savaşlarının en çok kızıştığı bir zamanda, Kurmay Başkanı Ahmet Paşa'nın buyuruğu üzerine, iki koçaklaması ordu bandosu tarafından bestelenmiş, kışla ve talim yerlerinde Kars'taki askerlerin savaş gücünü beslemekte yararlı olmuştur.

Bu yazımda, Kars'ın kahramanlık türkülerini okumuş olan genç ve gerçekten türküyü söyleyip çalmakta usta olan âşık Hakkı Murat Çobanoğlunu da kısaca tanıtmak isterim. 1940 ta Kars'ta doğan âşık, güzel sesi, bağlama

BAHRİ BABANIN KOÇAKLAMASI
Hakkı Murat Çobanoğlu'ndan
Notaya alan: Veysel Arseven

Yürük
Çalgı

rit. e dim. Ah

Gel me Moskof gel me Karsa yi
Cen net küfre mal olur mu?
Cihan bize karşı dursa
Asla burdan yol olur mu?

çalmaktaki sanatçı ustalığı Kars'ın sınırlarını çoktan aşmış, halk müziği ile ilgilenen Ankara'lı aydınların bile gözüne girmişti. (1)

BAHRİ BABANIN KOÇAKLAMASI

Gelme Moskof gelme Karsa
Cen net küfre mal olur mu?
Cihan bize karşı dursa
Asla burdan yol olur mu?

Bize canı verip Hüda
Olsun nazlı yurda feda
Kafeste ruh eyler nida!
İslâm, küfre kul olur mu?

İncelliriz kırılmayız
Polat'daniz yorulmayız
Bulanmadan durulmayız
Bizden coşkun sel olur mu?

Katlanırız gam ü derde
Brakmayız yadı yurda
Ölürüz hep bu uğurda
Bundan iyi fel olur mu (2)

(1) Bu derginin Ağustos 1968, 229 cu sayısında yayınlanan Orhan Aydemir'in "Kars Destan ve Koçaklamaları" yazısına bakınız..

(2) Koçaklamanın nota sını aldığımız band'da sözlerin bu dört kıtası vardı.

Göçebe Türk Destanlarında Ölüp - Dirilme Motifi

Yazan : Doç. Dr. Şükrü ELÇİN

Eski inançlarla ve kültürlerle ilgisi açık olan "ölüp - dirilme" motifi, tek bir millete veya bölgeye hâs motiflerden değildir. Nitekim "Anadolu Köy Tiyatrosu" adlı kitabımızda yayınladığımız yılın değişmesi ile ilgili "Köse - Gelin" (1) oyununa benzer bir oyunu daha önce A. Bombacı İran'da tesbit etmiş (2) ve her ikisini W. Eberhard bir tanıtma yazısında ele almıştı (3).

Anadolu'da folklorik köy tiyatrosunda rastladığımız bu motif, göçebe Türk destanlarında da göze çarpıyor. Radloff'un topladığı halk edebiyatı örnekleri, kahramanla at paralelinde işlenen bu motifle ilgili hikâyelerle doludur. Başka milletlerin mit, masal ve destanları gibi mahsulleri ile yapılacak karşılaştırmalarda faydalı olur düşüncesiyle bu hikâyelerden bazılarını hülâsa ediyoruz.

19. yüzyıla kadar Şamanist dünya görüşüne bağlı kalmış olan Altay Türklerinden Şor'larda "Kan Pergen" adlı bir destan tesbit edilmiştir. "Çergen attığı Kan Pergen" adlı kahramanla atı düşüp ölür. Hikâyenin sonunda gökten gelen bir kız her ikisini diriltir. (C. I, 321/531 - 552)

Göçebe destanlarında kahramanlar içkiyi severler. Abakan Türklerinin bir Sagay destanı olan "Kan Mergen" de, Kan Mergen üç çorosu ile içki içerken kız kardeşi içkiye zehir koyar; dördü birden ölür; bir çocuk onları göle atmak suretiyle diriltir. (C. II, 59/535 - 545)

"Altın Purkan" da bir Sagay destanıdır. Kahramanlardan "Ay kar'attığı Kara Kan" ın oğlu ile "Ay Dolay" ın oğlu savaş sırasında ölürlür. At, sahibinin üç - kızların yardımını ile dirileceğini öğrenir; gider, kızlara yalvarır. Bir kız su getirip "Ay kar'attığı Kara Kan" ın oğlunu diriltir. (C. II,

(1) Şükrü Elçin, Anadolu Köy Orta Oyunları (Köy Tiyatrosu) s. 28 - 29, 1964.

(2) A. Bombacı, On Ancient Turkish Dramatic Performances. D. Sinor, Aspects of Altaic Civilization. Bloomington, 1963, p. 87 - 117.

(3) W. Eberhard, Folk Drama. Journal of American Folklore Vol. 79, 1966, No: 313, P. 496 - 497; tercümesi : Türk Kültürü, sayı 57, 1967.

116/965 - 970)

Göçebe Türk destanlarında yukarıda işaret ettiğimiz motif "at, su, kız, zehir ve ilaç" unsurları, yan - yana hikâyelerin yürüyüşünde âmil olurlar. Isıklı çalıp üç defa yere vurunca "Altın Ergek" in ve atının dirildiği bu destanın (C. II, 124/1225 - 1226) dışında "Kattançula" yı öldüren "Ay Tolısı" teessüre kapılıp intihar edeceği sırada yakaladığı iki karganın getirdiği su ve ilaçla kahramanı hayata kavuşturur. (C. II, Ay Tolısı, 195/757 - 761)

"Kara Pâr" adlı Sagay destanında yurdundan ayrılan bir çocuktan bahsedilir. Bu çocuk yurduna dönünce bütün soydaşlarının öldüğünü görür. Bunun üzerine yer altındaki Hüday'larla çarpışır ve sevdiği dirilir. (C. II, 230/5)

Radloff'un II. cildinde başka misaller de vardır :

500/287; 503/379 - 380; 503/393; 508/564; 524/1110 - 1113 gibi.

Avrupalıların "Kırgız - Kazak", Radloff'un "Kırgız" dediği ve kendi - kendilerini "Kazak" sayan Türklerin "Er Kosay" adlı bir destanı vardır. Bu destanda kahraman düşmanları tarafından öldürülür; atını yakalamak isterler. At, karşındakilerden kırk kişiyi öldürdükten sonra ölünün yanına gelir. Kahramanın karısı ile konuşmağa başlar. Ona, ölen atların öderini buruna koyduğu takdirde "Er Kosay" ın dirileceğini söyler. (C. III, s. 100)

Radloff'un Kara - Kırgızlar arasında tesbit ettiği meşhur Manas destanında da "ölüp - dirilme" motifi vardır. İki misal veriyoruz :

Manas ölünce "ak-Kula at" ı "ak-şahin"i ve "tazi" sı yemeden, içmeden kesilip ağlamağa ve mezarı dibinde yatmağa başlarlar. Allah meleklerini gönderir. At, köpek ve kuş iyi yolda iseler kahramanın dirilmesini, fena yolda bulunuyorlarsa üçünün de ölmesini emreder. Hayvanlar dile gelirler, meleklerin himmetiyle Manas dirilir. (C. V, 2012 - 2101)

Yine bir gün Manas Kalmuk memleketine gider. İçki icilirken "Gökçeğöz" rakıya zehir koyar; kırk çoro ölür. Tedavi sâyesinde kurtulan Manas atına binip Mekke'ye gi-

Van Bedduaları

- III -

Yazan : Erol KAYA

- 13 — İgit ölesen.
 14 — İgit arhan yere gele.
 15 — İki gözden hafız olasan.
 16 — İki gözden melûl olasan. (7)
 17 — İki gözden şil (8) olasan.
 18 — İki gözün avucun içine aha.
 19 — İki gözün bi delikden baha.
 20 — İki cihanda yüzün gara ola.
 21 — İkinizi bi suda bi tabuda guyliyim.
 22 — İki yahan bi araya gelmeye.
 23 — İki yaprah olmayasan.
 24 — İkiye üçe seni ağlayım.
 25 — İle bi derde gelesen dermanın bulun-
 maya.
 26 — İle (9) bi derde gelesen, ile rezil
 olasan zaha gadın gondağınan, ta-
 vuğ cücesinen tamaşaya (10) tökö-
 le.
 27 — İle bi dert dutasan dermani guş
 süti, eşek boynizi ola.
 28 — İleleme (11) ibret olasan.
 29 — İman dellalı olasan, iman diye ge-
 zesen.
 30 — İmansız guransız ölesen.
 31 — İmansız galasan.
 32 — İnce ağrı dutasan.
 33 — İnce ağrıya uğra.
 34 — İnim inim inleyesen.
 35 — İrin ahıdasan.
 36 — İşin gücün ras gelmeye.
 37 — İşin ras gitmiye balam.
 38 — İte gurda yem olasan.
 39 — İt gani gibi haram ola.
 40 — İt görününde yatasan.
 41 — İtin ağzında parça parça olasan.

der; çorolar için duâ eder ve çorolar diri-
 lirler. (C. V. 2406 - 2438 ve devamı...)

Yukarıda verdiğimiz misallerden de an-
 laşılacağı üzere 19. yüzyıla kadar Şamanist
 telâkkiler içinde yaşayan Altay Türklerinin
 dünya ve âhiret görüşünden Manas destan-
 nında göze çarpan islâmî tefekküre kadar
 ki mahsullerde yer bulan "ölüp - dirilme"
 motifi ananenin getirdiği bir motiftir.
 Bu motifin araştırmalar ilerledikçe diğer
 halk edebiyatı eserlerinde de bulunacağı
 muhakkaktır.

- 42 — İtin aza oğul.
 43 — İtten aç ilândan (12) çılpak (13)
 olasan.
 44 — İtten elemete (14) gurtnan giyame-
 te (15) galasan.
 45 — İt pahi gibi haram ola.
 46 — İyi gün görmiyesen.

- J -

- 1 — Jan yiyesen. (16)

- K -

- 1 — Kafan kesile işallah.
 2 — Kahrolasan.
 3 — Kalktığın yerde etin tököle.
 4 — Kana belenesen.
 5 — Kanın içeler.
 6 — Kan işeyesen.
 7 — Kan kusakan avuç avuç.
 8 — Kanlı kefenin elime gele.
 9 — Kapına kara kilit asılsın.
 10 — Kara haberin gele.
 11 — Kara kurşuna gelesen.
 12 — Kara sala (17) get. (18)
 13 — Karnın doyasıya ekmek bulama
 14 — Katram (1) olasan
 15 — Kefenin biçilsin
 16 — Kefenin tez dikilsin
 17 — Kefensiz bürünesen oğul
 18 — Gelemi gedim (2) seni çırpa

(7) melûl : malûl, sakat.

(8) şil : felçli demektir. Burada an-
 lam kayması var. İki gözden sakat olası
 anlamına.

(9) ile : öyle (10) tamaşa : seyir (11)
 ilelem : elalem.

(12) ilân : yılan (13) çılpak : çıplak.

(14) elemet : alâmet, dünyanın sonunun
 belirtileri.

(15) giyamet : kıyamet, dünyanın son
 günü.

(16) jan : Farsça pas, kir anlamına ge-
 len jeng kelimesinden bozma.

(17) sal : tabut.

(18) get : git.

(1) katram : katrem, parçam.

(2) Gelemi gedim : Kelâm-ı Kadim, Kur'-
 an.

- 19 — Keşiş cennetinde galasan (3)
 20 — Kılıçlar arasında can veresen
 21 — Kınalı ölesen
 22 — Kıtır kıtır doğranasan
 23 — Kızım işallah bahdın gara ola
 24 — Kızım işallah ortadan sek (4) olasan
 25 — Kiren dibi delik ola
 26 — Kökünüze kibriç suyu
 27 — Kör ilânın derdine ras gelesen
 28 — Kör kişiye nikâhsız, dul kişiye du-
 vaksız gidesen
 29 — Kör kötürüm olasan
 30 — Kör olasan işallah
 31 — Kudur da başını ye
 32 — Kulağına kurşunlar aha
 33 — Kurbağa olasan
 34 — Kuru iftiraya gelesen
 35 — Kül başan
 36 — Külhanda ölesen inşallah
 37 — Küller başan eliyim (5)
 38 — Künyen ohona

- L -

- 1 — Lâhta gan kusakan oğul
 2 — Lâi olasan
 3 — Leğnet (6) gele üzân
 4 — Leşin dağda gala

- M -

- 1 — Malından canından hıyr görmiyesen
 2 — Mana ilişen Allahından bula (7)
 3 — Maraz tutasan
 4 — Mavut (8)
 5 — Mehfolasan (9)
 6 — Memelerin ayahlana
 7 — Memelerinnen asılasan
 8 — Menden sora (10) toh iyip oh demi-
 yesen
 9 — Menim gurbanım olasan
 10 — Menim senden çektiğim gader (11)
 sen de evlâdınnan çekesen.
 11 — Men sennen razı değılem, Allah da
 sennen razı olmaya.
 12 — Mensiz galasan
 13 — Mepışanalarda (12) çüriyesen
 14 — Mevlâm yuvan dağıta
 15 — Mezar seni sitar etmeye
 16 — Mird olasan (13)
 17 — Mirege misgin gidesen
 18 — Mirek misgini tutasan
 19 — Misgin (14) olasan
 20 — Muradına gavuşmayasan
 21 — Muradın gözönde gala.
 22 — Muradın yarım gala

- 23 — Muratsız ölesen
 24 — Murat almiyasan.

- N -

- 1 — Nâmurat ölesen
 2 — Nefesin gısıla işallah
 3 — Nemerde muhtaç olasan
 4 — Nenni diyene hesret galasan
 5 — Nökerim (15) olasan

- O -

- 1 — O Allah seni çırpa
 2 — O başın toprağa guyliyim
 3 — Ocağına bayguş tüneye
 4 — Ocağına incir tikile
 5 — Ocağınız söne
 6 — Ocağın yihıla
 7 — O dertten gurtulmiyesen
 8 — O ellerin gopa beki.
 9 — Of diyesen ağzından alav çıha
 10 — O gözden, ışığından olasan
 11 — Oğlumun kömleği arhan ola
 12 — Oğul helvan yiyim
 13 — Oğul seni Şih Abdurrahman Baba'-
 ya ısmarladım (16)
 14 — Oh diyip otormiyasan
 15 — Olmaz olaydın

- Ö -

- 1 — Öbür dünyada el benim, yaha senin
 ola.
 2 — Öbür dünyada iki elem yahanda ola.
 3 — Öbür dünyada yeşermiyesen
 4 — Ö diyesen cigerin ağzan gele.
 5 — Ö diyesen kan kusakan
 6 — Öksüz galasan

(3) Keşiş : rahip.

(4) sek : tümsek, hafif yükseklik (top-
 rak ol anlamına).

(5) eliyim : eliyeyim.

(6) leğnet : lânet, kargış, tel'in.

(7) mana : bana

(8) mavut : mevt'in değışik söylenişi.

(9) mehfolasan : mahfol.

(10) sora : sonra.

(11) gader : kadar.

(12) mepışana : hapishane.

(13) mird : ölmek (mird'den bozma)

(14) misgin : miskin illeti, cüzzam.

(15) Nöker : asker.

(16) Şih Abdurrahman Baba : Tarikat u-
 lularından bir ünlü kişi.

- 7 — Öle (1) birine ras gelesen o benim ahımı sennen çihara.
 8 — Ölede balalarına hasret galasan
 9 — Ölede iman dellalı olasan
 10 — Ölen vahit dilin kelime (2) getirmesin.
 11 — Ölesen galmiyasan
 12 — Ölmiyese itmiyese yılan gibi dilin çiharıp sürünesen.
 13 — Ölüm
 14 — Ölüm atlı sen yayan olasan
 15 — Ölüm seni aparsın (3)
 16 — Ölüm seni tuta
 17 — Ölümün atlı gele
 18 — Ölümün duyum oğul
 19 — Ölüm yese, yemez olaydın
 20 — Ölünün körü (4)
 21 — Ömrönden hıyr görmiyese
 22 — Ömrön gısa ola
 23 — Ömrön tükene
 24 — Önün gülüp bağrın sevinmeye
 25 — Öteki dünyada Peygambere komşu olasın.
 26 — Öz başan yese işallah
 27 — Özön o terefe, dabanın bu terefe (5)
 28 — Öz canan gıyasan (6)

— P —

- 1 — Parçaların gökten yere gele
 2 — Parçaların karşıma gele
 3 — Parça parça olasan
 4 — Parça pelik olasan (7)
 5 — Patlayasan
 6 — Papağı Ehmed'in şerrine gelesen (8)
 7 — Papucumi yalayasan
 8 — Pepuk olasan (9)
 9 — Peygamber sana şevaat (10) etmeye
 10 — Pıçah cigeran saplana
 11 — Pıçahlar arasında galasan
 12 — Pırtıhlanasan işallah
 13 — Pırtık pırtık olasan işallah
 14 — Pişiklerin (11) kırıla

— R —

- 1 — Rahmet yüzünü görmiyese
 2 — Rebbim (12) seni ala ki gurtulah
 3 — Rehetin olmiya
 4 — Rezil kepaze olasan
 5 — Rezil rüsvay olasan
 6 — Ruzi mahşerde cevabını veremiyese.

— S —

- 1 — Sabaha çihmiyasan
 2 — Sabaha gadar ölesen

- 3 — Sağ can görmiyese (13)
 4 — Sağ gidesen dönmiyese
 5 — Sağ salim eve dönmiyese
 6 — Sağ yanından vurulasan
 7 — Sakat olasan
 8 — Sana verdiğim emekler heram ola.
 9 — Sancılar tuta seni.
 10 — Saralıp (14) solasan
 11 — Sarı sıtmaya uğruyasan
 12 — Sebeb olan evi yihıla
 13 — Sen gelene suyun ısıtım
 14 — Seni Allaha ısmarlamışam
 15 — Seni bilmem ne olasan
 16 — Seni biri tuta, binbiri parçalaya işallah.
 17 — Seni görüm beki Allahım hışmına gelesen.
 18 — Seni görüm kâhda otağda, lağda lağda gan gusasan; yani yani yata, yani kar atuta, yedi sene bi yan üstü yata.
 19 — Seni görüm ölmiyese sürünesen beki.
 20 — Senin sevabın olmaya
 21 — Seni Sofi Baba'ya (15) ısmarlamışam.
 22 — Seni veren galdıra
 23 — Sensiz kalayım
 24 — Sesin kesile
 25 — Sesin salın altınnan gele
 26 — Sevdaya tutulasan
 27 — Sevdiğin öle
 28 — Sıkıntıdan patlayasan
 29 — Silaya dönmiyese
 30 — Sızım sızım sızlıyasan

(1) öle : öyle (genellikle ile şeklinde söylenir).

(2) kelime : kelime-i şahadet.

(3) aparsın : alsın.

(4) ölünün körü : elinin körü, saçma bir söze karşı hakaret yollu söz.

(5) terefe : tarafa.

(6) öz canan : kendi canın.

(7) pelik : parça.

(8) Papağı Ehmed : Şerriyile tanınmış bir kimse.

(9) pepuk : kekeme.

(10) şevaat : Şevaat.

(11) pişik : kedi.

(12) Rebbim : Rabbim, Tanrım.

(13) sağ can : sağlık, esenlik anlamına.

(14) saralıp : sararıp.

(15) Sofi Baba : Vanlı bir ermiş.

- 31 — Sicah yimege gırh sene tamarzi (16) galasan
 32 — Siratın (17) yerin dibine bata.
 33 — Sofi Baba'nın gılcına gelesen
 34 — Sofi Baba seni çırpa (1)
 35 — Son geydiğin benim evimde ola
 36 — Son gısmetin ola.
 37 — Son gidişin ola, dönmiyese
 38 — Son giyişin ola
 39 — Son yihanman ola
 40 — Son yişişin ola
 41 — Soyhan (2) galasan
 42 — Soyun bata.
 43 — Sürüm sürüm sürünesen
 44 — Sütüm sümügüm heram ola.

— Ş —

- 1 — Şaşırasan galasan işallah
 2 — Şelbedeye gelesen
 3 — Şennik üzi görmiyese
 4 — Şeytanın şerrine uğruyasan
 5 — Şeytannan belân bulasan
 6 — Şih (3) Abdurrahman Baba seni çırpa.
 7 — Şil olasan (4)
 8 — Şindi tabutun galha işallah
 9 — Şindi yer yarılıp içine gireydin.
 10 — Şitil gırılasan (5)
 11 — Şüvennen ağıyasan
 12 — Şükretmiyese

— T —

- 1 — Tabudun gaha (6)
 2 — Tabudun gahanda ganların aha
 3 — Tahta tenişür (7) üstünde yihanasan.
 4 — Taşlara başın çarpasan
 5 — Tendirde balık olasan
 6 — Tendiri yalıyasan
 7 — Teneşür teknede yihanasan
 8 — Timarhanelik olasan oğul
 9 — Tırnahların sökölle
 10 — Tik otorasan (8)
 11 — Tilki sancısı tutasan
 12 — Tike tike (9) doğranasan
 13 — Tohdorlar elinde galasan
 14 — Toh garın eyemek yemiyese
 15 — Toh yediğin bayramdan bayrama ola
 16 — Toh yediğin gün bugün ola, ah diye- sen bu günleri arıyasan.
 17 — Topal eyağın gırıla.
 18 — Topa ras gelesen işallah
 19 — Toprah eliyim başan
 20 — Toprah goyam baban başına

- 21 — Topuğun şişe balam (10)
 22 — Torba belinden düşmeye
 23 — Torba tahasan dilenesen.
 24 — Torpah başan
 25 — Töremiyese (11)
 26 — Tuttuğun kıldığın benim ola.
 27 — Tuttuğun oruç boşa gide
 28 — Tünbetün olasın

— U —

- 1 — Uluman göhlere çıha
 2 — Ulum ulum uluyasan
 3 — Uşahlarınnan (12) çekesen
 4 — Uşah sidki (13) görmiyese
 5 — Uşah üzi görmiyese
 6 — Uzahlarda ölesen

— Ü —

- 1 — Üciler üstünden çihara
 2 — Üregan (14) kan yine işallah
 3 — Üregın yana
 4 — Üzan baba çıha işallah
 5 — Üzülesen galasan
 6 — Üzün eti tököle
 7 — Üzün gülmeye
 8 — Üzün gözün bellisiz ola
 9 — Üzün o yana dabanın bu yana

— V —

- 1 — Vahdınnan tez ölesen
 2 — Vatandan ayrı düşesen
 3 — Vatanda ölmiyese
 4 — Vaya batasan

— Devam edecek —

(16) tamarzi : perhiz tutan.

(17) Siratın : siyretin, tabiatın, ahlâkın.

(1) çırpa : çarpsın.

(2) soyha : ölünün sırtından çıkan elbise.

(3) şih : şeyh.

(4) şil : felçli.

(5) şitil : genç, körpe fidan veya çiçek.

(6) gaha : kalksın.

(7) tenişür : tenişir.

(8) tik : dik.

(9) tike tike : lokma lokma, parça parça.

(10) bala : yavru, evlât.

(11) töremiyese : türeme, soyun çoğalmasın.

(12) uşah : evlât

(13) sidki : sidki, sadakati, bağılıhç.

(14) üregan : yüreğine.

Kurnaz Kurt Masalı

Yazan : Numan KARTAL

Bir varmış bir yokmuş. Evvel zaman içinde şu bizim Çin'de. Develer tellâl, pireler berber iken, ben anamın anasının beşiğini tın gır mungır salları iken, Kalbur elek, kanbur felek üstüne söz ederken. Ulu mu ulu, yüce mi yüce bir dağ varmış. Ama ne dağ ne dağmış. Dağ mı desem bağ mı desem diye gören şaşarmış. Doruğuna bakan dağ, eteklerindeki bağlara ba-

kan bağ dermiş. İşte bu dağın yüce doruklarında bir kurt belirmiş.

Kurt ta kurtmuş hani. Canavar gözlü, kalın enseli, ziyankâr mı ziyankâr bir yaratılmış. Gece düze iner, köye girermiş. Köyün keçi, at - eşek Allah ne verdiyse yermiş. Har vuranın harman savuranın hesabı köyün alıkranı kesilmiş. Köylüler, bakmışlar ki, olacak gibi değil;

arılmışlar silâha, koyulmuşlar etekleri bağ yüce dağ yoluna.

Az gitmişler uz gitmişler derken dağa gelip yedi koldan dağı taramaya koyulmuşlar. Aman dememişler, uyku nedir bilmemişler, yedi gün yedi gece kurdu izlemişler. En sonunda kurdu görmüşler. Ama ne var ki, vuranamışlar. Bu sefer yedi kolda yedi tuzak kurmuşlar. En sonunda kurnaz kurdu tutup köy odasına getirmişler.

Köy odası bir alemdir. Orada kanun köyün gelenekleri ile töresidir. Kanun demek dayak demektir. Bunları bilen kurt odadakilerden korkmuş. Odadakiler de kurttan korkmuşlar. Da yak yerine sorgu sual etmişler. Bire kurt demişler, hayvanlarımızı niçin yiyorsun? Yazık değil mi fakir fukaraya? Kurt önce susmuş, sonrada soruya şöyle karşılık vermiş.

— Ben bir kurdum. Ben de de can var. Sizin gıdanız ekmek ise benimkisi de et. Hayvanlarınızı yemiyeyim de ne yiyeyim? İstiyorsunuz hayvanlarınızın kurtulmasını, getirirsiniz hergün bir kilo et bana. O zaman yemem hayvanlarınızı.

Köylüler çaresiz peki demişler, kurdu dağa koyvermişler. Bir yuva yapmışlar köylüler kurda. Sıraya koymuşlar kendilerini. Sırası gelen eti götürür kurdu beslermiş. Ne var ki, günler günleri, haftalar haftaları kovalamış derken,

akan zaman içinde köyün hayvanları bitmeye ramak kalmış. Bakmışlar ki, olacak gibi değil; vazgeçmişler et götürmekten köylüler. Kurt yuvasında bir gün iki gün derken sabırla beklemiş, köylülerin et getirmelerini. Bakmış ki, ne gelen var ne giden. Gözleri kararırış açlıktan, kullakları düşmüş yere. Gözlerinde bir kin, bin öfke. Kalkmış yerinden kurt, yavaş yavaş inmiş düze. Bakmış ki, bir eşekle sıpası otuluyor düzde. Eşekten bir kilo, sıpasından yarım kilo kararlayıp yemiş. Gerisin geriye dönüp yuvasına girmiş.

Akşam olmuş, eşek sıpası ile eve geri gelmiş. Attığı nara ile dağı taşı inletmiş. Kurttan ağlaşmış, sahibinin yüreği ağlanmış. En sonunda sahibi soluğu köy odasında almış. Toplanmış köylüler, koyulmuşlar yola. Kurdu tutup getirmişler tekrar köy odasına. E... e demişler söyle bakalım :

— Niçin yedin eşek ile sıpasını ?

Kurt kaldırmış başını, vermiş karşılığını.

— Et getirmezseniz yerim bile danasını..

İyi ama demiş köylüler :

— Bak köyde hiç hayvan kalmadı. Ne çift sürecek, ne de güdülecek hayvan, bizler ne ederiz bu zaman.

— Ben anlamam demiş kurt. Yoksa sizi de yerim.

İşte o zaman olan olmuş, odadakiler bir iyice korkmuş. Bir çift söz etmeden, yan gözle bile kurda bakmadan dışarı çıkmışlar.

Kurt kahkahayı basmış.

Meğer o da korkmuş. Yaptığı kurtulmak için yolmuş. Odadan çıkmış, kaçıp bilmedik illere gitmiş. Gidiş o gidiş. Bir daha ne kurdu gören olmuş, ne de köyün hayvanlarını yiyen.

Onlar ermiş muradına, darısı dertlilerin başına.

(Anlatan : İsmail Karagöz; anlatılış yılı ve yeri : Kandıra - Bakırlı köyü, 1958).

CİLTLERİMİZ

1 ilâ 7. ciltlerimiz 50 ser, 8 ilâ 11. ciltlerimiz 30 ar liradır. 11. cildimiz 1 ay sonra hazır olacaktır.

20. yıl özel Sayımız 2,5 lira olup, sürekli abone. lerimize bu ay içinde parasız olarak gönderilecektir.

T. F. A.

BİLÜMUM BANKA MUAMELELERİ İÇİN

TÜRKİYE § BANKASI

hizmetinizdedir



Umum Müdürlük - Ulus Meydanı (Ankara)

CARİ HESAPLAR • HAVALA • TİCARİ SENETLER • KREDİ MEKTUPLARI
• KEFALET MEKTUPLARI • DÖVİZ ALIM VE SATIMI • SEYAHAT
ÇEKLERİ • İTHALÂT AKREDİTİFLERİ • KİRALIK KASALAR • v. s.

DÜNYANIN HER TARAFINDA MUHABİRLERİ VARDIR

(Folklor : 4)

Güzellik
banyonuz
için



kullanınız

Puro, sizi daha genç,
daha güzel gösterir...
Puro, cildinize,
hayranlık yaratan
bir cazibe verir.



Bol köpüklü • Neftis kokulu

PURO

SİZİN ÖZ MALINIZDIR

(Yeni Ajans : 578 — 5)

İNDEK'S

(YAZAR ADLARINA GÖRE)

CİLT : XI * SAYI : 217 - 234 * SAYFA : 4485 - 5190

ABANAZIR Suat : Saz Ustası merhum Sille'li İbrahim Ağa, Sf. 5085.

AKSEL Malik : Kuş evleri ve kuşlar, Sf. 4722 — Halk hikâyelerinden resimlerle Ferhat ile Şirin, 5034.

ALOĞLU A. ÜMİT : Elbistan'da alkarısı inancısı, Sf. 4614. — Gündeglioğlu türküsü, 4682.

AND METİN : Anadolu'da Seyirlik Köylü Oyunları üzerine (III), Sf. 4577 — Geçen Yüzyılda İstanbul'da kukla, 4625 — Anadolu'da Seyirlik Köylü Oyunları üzerine (IV), 5022 — (V), 5098.

ARISOY Süleyman : Nasreddin Hoca ve Dünyamız, Sf. 4793 — Çanak, çömlek ve seramik sanatının düşündürdükleri, 5079.

ARSEVEN Veysel : Kırşehir'den derlenen masallar : Eşek Kafası, Sf. 4509 — Korkak Ali (Keloğlan), 4565 — İyi kızsın, has kızsın, 4591 — İncili çadır, 4616 — Keloğlan, 4646 — Tuz gibi severim, 4677 — Balıkçının oğlu, 4702 — Gecikilirse folklor kaynakları aradığımızı veremiyecik, 4745 — Kars'ın kahramanlık türkülleri (I), 5006 — (II), 5065 — (III), 5176.

ARSLAN A. Emin : Ardanuçlu Aşık Efkârî ve Şiirleri (VI), Sf. 4504 — (VII), 4588 — (VIII), 4621 — (IX), 4671.

ARSLANOĞLU Cemender : Kars'ta saz ve oyun havaları, Sf. 4725.

ARTAN Gündüz : Tire Yemekleri, Sf. 4606 — Sındırgı'da derlenen dualar, ilenmeler, 4678 — Sındırgı'da çeşitli inanışlar, 4712 — Sındırgı'da ninniler ve mâniler, 5038.

AŞKUN Vehbi Cem : A. Kutsi Tecer ve Halk Şairleri Koruma Derneği, Sf. 4533 — Anadolu'da folklor çalışmaları, 5054.

ATAMAN Mustafa : Bir avlak ve inanışlar : Köle Mezarı, Sf. 4647 — Erengüruh Dağı inanması, 5025.

AYALDI Kemal : Turgutlu'da dış buğdayı, Sf. 4609.

AYDEMİR Orhan : Kars destan ve koçaklamaları, Sf. 5029.

AYDINOĞLU Gülâlî : Delice - Hacıobası köyünde yağmur duası, Sf. 4743 — Posof'ta

süpürge bezetme, 5035 — Posof'ta hastalıkları tedavi usulleri, 5084 — Posof'ta doğum âdetleri, 5108.

BAHÇECİ Mehmet : Erzurum Sevişli köyü mânileri, Sf. 5101.

BALİ Muhan, Dr. : Sivas Halk Şairleri Bayramı ve Şah Turna, Sf. 4555 — Doğu'da Aşıklar Bayramı, 4638 — Atışma Birincisi Aşık Yaşar Reyhanî (I), 4753 — (II), 5003.

BATUR Muzaffer : Gölpazarı Folkloru, Kadınlar yağmur duası ve lâkaplar (VIII), Sf. 4506. — Kitaplar arasında : "Türklerde Dinî Resimler", 4742.

BEYAZ Sadık : Saz Şairi Rize'li Kâhya Salih, Sf. 5090.

BURDURLU İbrahim Zeki : Atasözlerimizin cümle yapısı, Sf. (I) 4491 — (II) 4559.

CENGİZ Haydar : Ceviz Oynamaya gelmiş odama, Sf. 4490.

COURSAGET Henri : T. F. K. Genel Başkanı'na mektup, Sf. 5145.

ÇAĞLAR Behçet Kemal : Kutsi Can, 4518 — Kitaplar Arasında : Başlangıçtan bugüne kadar "Türk Kahramanlık Şiirleri", 4692.

ÇETİNKAYA Haydar : Aşık Sabit Müdami'yi kaybettik, Sf. 5166.

ÇETİN Nebahat : Reyhan güzeli ile padişah oğullu masalı, Sf. 4732 — Bir Elâzığ masalı : Üç turunçlar, 4786 — Fatmacık'la Arabı Zengi, 5013 — Leylek Dadı ile fakir köylü kızı masalı, 5123.

DEDE Behçet : Türk halk düşüncesinde çocuk ve melek, Sf. 4654.

DEĞERLİ Fikret : T. F. K. nun 1968 gösterileri, Sf. 5151.

DEMİRCİOĞLU Yusuf Ziya : Tecer için folklor âleminin yası, Sf. 4534.

DİZDAROĞLU Hikmet : Aşık Şenlik üzerine, Sf. 4571 — "Kağızmanlı Hıfzî" adlı eser hakkında, 5117.

DOĞANÇ Ayhan : Modern Folklor, Sf. 4485 — Ammanistler, 4597 — Eski folklor kitapları : Tom Tit Tot, 4738 — Bulgaristan Burgaz Festivali ve Türk Folklor Kurumu, 5141.

EDEN Suna : Halk danslarımızın tesbiti, Sf. 5027.

ARAŞTIRMALARI

EGİN Nezihe : Sivas'ta evlenme töreleri, Sf. 4715.

ELÇİN Şükrü, Doç Dr. : Tuzakçı (Gönen - Balıkesir) köyü bilmeceleri, Sf. 4496 — Çocuk oyunları : Çomçalı Gelin, 4718 — Sivas çocuk oyunları (I) 5043 — (E) 5069. — Göçebe Türk destanlarında ölüp - dirilme motifi, 5177.

ERATA Hasan : Doğancı köyünde Ramazan — Keşkek Bayramı, Sf. 5112.

EREN Fatim : Bulgaristan Burgaz Festivali ve başarılarımız, Sf. 5146.

ERTOP Konur : Kutsi Tecer, Sf. 4522.

ES SELÇUK : Kadın Saz Şairlerimizden Hacı Lâtiye Hanım, Sf. 5043.

FINDIKOĞLU Z. Fahri, Ord. Prof. : Bir Fakülte ve esef verici bir davranış, Sf. 5113.

GAZİMİHÂL Mahmut Ragıp : Çalgı ve Çağır-gı ile ilgili Atasözleri ve deyimler, Sf. 4495.

GÜNDÜZ Ayten : Üç türkü ve doğuş hikâyesi, Sf. 4579.

GÜNEY Eflâtu'n Cem : Tecer Dağı yıkılır mı, Sf. 4527.

GÜRAN Nural : Yeşilöz köyünde doğumla ilgili gelenek ve inançlar, Sf. 4507.

GÜMÜŞGÖZ Feriha : İnönü Bucağı Aşağıkuz-fındık köyünde düğün, Sf. 4664.

GÜNEYLİGİL Erol : Gaziantep Halk Türküleri ve birkaç örnek, Sf. 4673.

GÜRER Bahir : Tabak Dede menkıbesi, Sf. 4768.

GÜRSOY Osman : Mesudiye'de bazı hastalıklar ve tedavi yolları, Sf. 5005.

GÜZELBEY Oktay : Halk Oyunlarımızın Fransa'daki zaferi, Sf. 5137.

GÖKALP Mehmet : Bir Erzurum efsanesi : Güllü Paşa kız, Sf. 4761.

GÖNÜL Macide : Eski dokumacılık ve yurdumuzda gelişimi (I), Sf. 4499 — (II) 4556.

GÜR Mehmet Hilmi : Eğin'de yüzük oyunu, Sf. 4662.

GÖZAYDIN Nevzat : Bazı Anadolu yemekleri, Sf. 4657 — Anadolu'da et yemeği, 4759.

HAMAMCI R. Sami : Şarkışla'da yüzük oyunu, Sf. 5041 — Şarkıkaraağaç Yenişar düğün türkülleri, 5087.

HINÇER Bora : Tecer hakkında Prof. Fındıkoğlu ile bir konuşma, Sf. 4526 — Tecer hakkında yazılanlardan derlemeler, 4541 — Türk Folklor K. Kongresi, Atatürk Kız Li-

5185

sesinde folklor dersi, Avusturya'da düzenlenen Türk Haftası, H. Bilişik'in resim sergisi, Halûk Tarcan'ın "Anadolu Türk Folkloru'nun kaynakları üzerine" konuşması, 4618 — Folklorlarımız : Faik Akçın, 4660 — Türk F. K. nun gösterisi, Burdur Kilim ve Heybe sergisi, Robert Kolej Kültür Haftası, İstanbul İikokullararası folklor seneliği, 4751 — California Üni. "Aman Halk Dansları Derneği", Millî Folklor Enstitüsü "Folklor Alıştırma Kursu", Türk - Amerikan Üni. Derneği Folklor Gecesi, T. F. K. nun Ankara Gösterileri, Taeschner — E. Erixon - Heyt öldü, 4783 — Yirminci yıla girerken, 5021 — Fransız basını T. F. K. için neler yazdı, 5155.

HINÇER Çora : Bulgaristan'da yapılan Türk Halk Oyunları Şenliği; Türk Sanat Hazineseri Sergisi Amerika'da; İngiltere'de yapılan Türk Sanatları Kongresi; Barış Şenliği ve halk dansları; 27. Müsteşrikler Kongresi, Sf. 4589 — Prof. Ernest Grube'nin Türk Sanatı hakkında Amerika'da verdiği konferans; Türk Hazineseri Sergisi Newyork'ta, 4705 — Fransa Folk Dansları Festivalerinden anekdotlar, 5148.

HINÇER İhsan : Bosna - Hersek Müslüman ozanların destan ve türkülleri, Sf. 4486 — Ahmet Kutsi Tecer'in ardından, 4113 — Tecer'in Halkevleri Seminerindeki konuşması, 4548 — Tales Alive in Turkey (Türkiye'de yaşayan masallar), 4586 — Ankaralı Aşık Ömer'in üç koşması, 4613 — UNICEF Galasında Türk Folk Dans Grubu, 4666 — Folklorcularımız : Mahmut Işırtman, 4694 — Türkiye'ye gelen Romanyalı Folklorcu E. P. Judetz, 5056 — Konya'da Üçüncü Aşıklar Bayramı yapılıyor, 5100 — Türk Folklor Kurumu ve Çalışmaları, 5135.

HÜNERNAN Ziya : Halk Oyunları Okulu, tuz ve folklor, Sf. 5107.

İŞİTMAN Mahmut : Sır kâtibi Aşık Necip, Sf. 4774 — Aşık Zarî, 5066.

İLİÇ Jarko : El yapımı Hırvat Bebeklerinin adlarının kaynağı, Sf. 4669.

İNAL Yaşar Faruk : Millî Folklor Enstitüsü, Sf. 4737.

KABAKLI Ahmet : Yörük ve Türkmen Kadınlarının baş süslemeleri, Sf. 4681 — Aşıklar Bayramı, 5163.

KADİROĞLU Mahmut : Gelibolu'lu Musa'nın türküsü, Sf. 5028.

- KARADENİZ Fikret** : Fındık toplama zamanı söylenen mâniler, Sf. 4701.
- KARATAŞ H. Cemal** : Artvin ve Kars'ta bazı inanış ve âdetler, Sf. 5011.
- KARTAL Numan** : Bakırlı köyü ve adı hakkında, Sf. 4713 — Kandıra'dan masallar : Onüçler masalı, 5047 — Kurnaz kurt masalı, 5182.
- KAYA Erol** : Van bedduaları (I), Sf. 5093 — (II), 5128 — (III), 5178.
- KAYA Şahver** : Murgul'da al basması, Sf. 5060.
- KIRZIOĞLU M. Fahrettin, Dr.** : Eleğim Sağma (Ebem Kuşağı) üzerine inanışlar, Sf. 5167.
- KOÇER Turan** : Malatya'da koç katımı, Sf. 4714 — Bir Malatya masalı : Tılsımlı Mühür, 5097.
- KOTURMAN İhsan** : Sivas'ta Baca pilâvı, Sf. 4785.
- KÖKLÜĞİLLER Ahmet** : Folklor âşığı ve Ozan Tecer, Sf. 4531.
- KÖSE Mürsel** : Kars'ta halkın birlikte çalışma gelenekleri, Sf. 4641.
- LECOTTÉ Roger** : Sevgili Başkanım ve arkadaşım İhsan HİNÇER (mektup) Sf. 5150.
- MALCIOĞLU Rahmiye** : Bursa'da Hidrellez, Sf. 4634.
- MİRŞAN Kâzım** : Kitaplar Arasında : Türk Metriği, Sf. 5008.
- NOYAN Bedri, Doç. Dr.** : Hacı Bektaş'ı Veli ve Sosyal Düzen, Sf. 4569.
- ORHAN Salih** : Avsar beyleri cenk türküsü, Sf. 4750.
- ORTA Nedim** : Ramazan mânileri, Sf. 5127.
- ÖNDER Ali Rıza** : Folklorcularımız : Ahmet Kutsi Tecer, Sf. 4515 — Ahmet Şükrü Esen (1893 - 1944), 4631 — Karacaali Köyünde mezar taşları, 4779 — Folklorcularımız : Veysel Arseven, 5120.
- ÖNDER Mehmet** : Hikâye ve efsaneleriyle şehir adları : Eğirdir, Sf. 4553 — Mardin, 4578 — Bilecik, 4629 — Tekirdağ, 4687 — Alanya, 4710.
- ÖZBAŞ Hasan** : Yozgat'ta iftarlık ve Ramazan, Sf. 4627 — Yozgat'ta yüzük oyunu, 4729 — Yozgat'ta günsalık - başlık verme âdeti, 4795.
- ÖZDER M. Âdil** : Millî Folklor Enstitüsü Folklor Araştırmaları Gezisi raporu, Sf. 4574 — Konya'da yapılan İkinci Aşıklar Bayramı (I), 4610 — (II), 4639 — (III), 4658 — (IV), 4727 — Yusufeli'nden masallar : Tepegözler, 5070 — Ardanuç'ta Rom Rom (Oroy'm - Ruh) Ana inanması, 5115.

ÖZDEMİR Sefer : Hatay'da evlenme isteği ve dünür, Sf. 5111.

ÖZDOĞRU Cevdet : Adana ve yöresinde düğün gelenekleri, Sf. 4796.

ÖZERGİN M. Kemal, Doç. Dr. : Elim elim epelek oyunu, Sf. 4563 — Sivas İli halk oyunları, 4636 — Afyon'da döğme bakırcılık, 4683 — Bolvadin Yemekleri, 4770.

ÖZTELLİ Cahit : Nasreddin Hoca'nın fıkralarının kaynağı, Sf. 4488 — Tecer'in folklorumuza hizmeti, 4514 — Seyranî'nin yayınlanmamış şiirleri, 4599 — II. Sultan Mahmut'un ölümü üzerine destan, 4630 — Yunus Emre'nin bestelenmiş ilâhileri, 4655 — Unutulan Dede Korkut, 4709 — Seyh Süleyman Hakiri, 4740 — Damat İbrahim Paşa türküsü, 4767 — Sınavna Kadısıoğlu Şeyh Bedrettin, yeni buluşlar, 4799 — Aşık Ruzî'nin esnaf destanı, 5058 — Zile'li Seyit Derviş'in yatırlar destanı, 5081 — Pir Sultan Abdal'ı astıran Hızır Paşa kimdi, 5109 — Şeyh Bedreddin üzerine açıklamalar, 5164.

ÖZYURT Mehmet : Tepegöz hikâyelerinin Karadeniz varyantları, Sf. 4758.

PAYASLIOĞLU Eşref : Ayasofya Camiine ait dini inanışlar, Sf. 4498.

SAKAOĞLU Saim : Konya yemek sofrasına dair notlar, Sf. 5055.

SAYGI Osman : Karaçay Folkloru, Sf. 4769.

SEBUKTAY Nevzat : Uşak Selvioğlu köyünde düğün öncesi eğlenceleri, Sf. 5092.

SELVİ Himmet : Mersin'den bilmece - bulmacalar, Sf. 4668.

SERRE J. M. Dr. : Sayın Hınçer, T. F. K. Gen. Başkanı (mektup), Sf. 5153.

SEYHAN Özcan : Ahmet Kutsi Tecer Silifke'de, Sf. 4528 — Silifke Yöresinde Tahtacılar ve Bengi, 4581 — Folklor Dünyamızın büyük kaybı : Halil Bedi Yönetken, 5169.

SUNGUROĞLU İshak : Harput'ta Çaydaçıra ve düğün alayı, Sf. (IX) 4700.

SUN Muammer : TRT Birinci Folklor Derleme Gezisi, Sf. 4607.

TANERİ Aydın : Kitaplar Arasında : Prof. Faruk Sümer'in "Oğuzlar" (Türkmenler) adlı kitabı hakkında, Sf. 4554.

TECER Meliha : Tecer'in şiirlerinden örnekler, Sf. 4536.

T. F. A. : Folklorcularımız : Yusuf Ziya Demircioğlu, Sf. 4603 — Çocukluk ve hayvan adları üzerine bir anket, 5051 — Millî Folklor Enstitüsü'nün çalışma raporu, 5064.

TEMİR Dursun : Doğan kent'te Bayraktar töresi, Sf. 4686.

TUNARA Girizan : İstanbul Bilmeceleri, Sf. 5068.

TUNCAL Bedrettin, Prof. Dr. : Koçyiğit Tecer'imiz, Sf. 4519.

TURAN Mustafa : Kars'ta koyunun 100 ü, Sf. 4602.

TURAL Mehmet : Konya, Yunak ilçesi düğün âdetleri, Sf. 5174.

UYGUNER Muzaffer : Tecer'in folklor çalışmaları, Sf. 4535 — İzmit Gecesi geleneği, 4576 — Sait Faik'te halk edebiyatı izleri, 4747 — "Denizin Kanı" romanında inanışlar, efsaneler ve gelenekler, 5061.

ÜNVER A. Süheyl, Ord. Prof. Dr. : Cennet ve Cehennem içiçe, Sf. 5088.

YALÇIN Ali Rıza : Divrik - Çamşıkı Bölgesinde imece, Sf. 5002.

YALÇIN Mehmet : Fransa folk dans festivaleri gezisinden izlenimler, Sf. 5143.

YENER Şakir Sabri : Eski bir Gaziantep salnamesi, Sf. 4765.

YETİŞEN Rıza : Naldöken Tahtacıları : Yılın sayılı günleri, Muharrem ayı (X), Sf. 4777.

YILMAZ Salih : Akçaköy'de gözalmak ve közsöndürmek, Sf. 5009.

YÖNETKEN Halil Bedi : Tecer için Radyoda yaptığım konuşma, Sf. 4524 — Köroğlu Kırm'da, 4653.

YILDIZ Mehbus : Ermenek Başyayla köyünde ölüm ve cenaze töreni, Sf. 4744.

YUND Kerim : Türkçede yaşayan yiğmek ve yibar sözleri, Sf. 4699 — "Gaziantep Salnamesi" üzerine, 5026.

YÜCEL Erdem : Attar Halil Ağa'nın mescidi, Sf. 4695 — Türk Çini Sanatı'ndan örnekler sergisi, 4756 — Harput'ta Arap Baba Mescidi ve efsanesi, 5052.

YÜKSEL Mustafa : İnsan ve hayvan hastalıklarının tedavisi, Sf. 4688.

BİZE GELEN KİTAPLAR : Sf. 4494 - 4593 - 4615 - 4645 - 4661 - 4685 - 4721 - 4755 - 4766 - 5048 - 5063 - 5086 - 5122 - 5173.

DİĞER YAZILAR VE OLAYLAR

Ahmet Kutsi Tecer sayımız, Sf. 4503 — Millî Folklor Enstitüsü'nün yeni adresi, 4504 — Tecer'le Yastıman'ın birbirine yazdığı şiirler, 4521 — Tecer'in folklor konusunda yaptığı son konuşma, 4530 — Dergimizin satış yerleri ve es-

ki - yeni sayılarımızın satış fiyatları, 4554 — Konya 2. Aşıklar Bayramı, 4562 — Millî Folklor Enstitüsü'nün derleme anketleri, 4697 — Bayylerimiz, 4761 — Millî Folklor Enstitüsü çalışmaları, Folklorla ilgili üç eser yayınlanıyor, 4798 — Dergimiz 20 yaşında, 5045 — Kızılay'ın uluslararası bebek sergisi, 5074 — Lise ve dengi okullar halk oyunları yarışması, 5074 — T. F. K. nun Fransa ve Bulgaristan Gezileri Özel Sayımız, 5103 — T. F. K. 1968 Yılı görevlileri, 5154 — Devlet Plânlamasında folklor, 5168.

SERİ DIŞI 20. YIL ÖZEL SAYISI YAZILARI :

HİNÇER Bora : Yirminci yıla girerken, Sf. 1 — **T. F. A.** : Millî Folklor Enstitüsü ve Gayesi, Sf. 2 — **AND Metin** : Halk oyunlarımızın ko-reografik düzen sınıflandırılması, Sf. 3 — **ERDURAN Leylâ** : Mankenlerimiz köylü elbiselerimizi Viyana'da giymediler, Sf. 7 — **EARTWOOD T. H.** : Armonize edilen Türk halk şarkıları, Sf. 8 — **HİNÇER Çora** : Türkiye'de buluşalım, Türkiye Turizmi ve T. F. K. nun çalışmaları, Sf. 9 — **HİNÇER İhsan** : Türkiye'de folklor hareketleri tarihi, Sf. 11 — **SAKMAN Ünal** : Yağlı Güreşler ve Kırkpınar, Sf. 14 — **T.F.A.** : Halk hekimliği ve şifa dağıtan Karaca Ahmet Türbesi, Sf. 16 — **KAPLAN Mehmet, Prof. Dr.** : Türk halk edebiyatında İstanbul, Sf. 17 — **KOÇU Reşat Ekrem** : Eski İstanbul ve Evliya Çelebi'ye göre Kâğıthane, Sf. 22 — **ALP Ali Rıza** : İstanbul İkokulları ve folk dans yarışması, Sf. 23 — **HALICI Feyzi** : Konya'da İzzet Koyunoğlu Müzesi, Sf. 25 — **T.F.A.** : Bir İngiliz kızı Türk Yemekleri kitabı hazırladı, Sf. 29 — **HİNÇER İhsan** : Aşıklık, bade içme, irtical, atışma ve muamma, Sf. 30.

D İ K K A T

Bir dalgınlık sonucunda, dergimizin 228. sayısında 4799. sayfadan 4800 sayfaya geçilecekken 200 sayfa atlanarak 5000. sayfaya geçilmiş; 229. sayımızda da bu atlantılı sayfa dizinini izlerken 5040. sayfadan da 2 sayfa atlanarak 5042. sayfaya geçilmiştir. Gözönünde bulundurulmasını rica eder, özür dileriz.

20. Yıl Özel Sayımızı alan okuyucularımızın bu sayımızı XI. cildimizin sonuna eklemeleri gerekmektedir. Ayrıca dergilerimiz ciltlenirken cilt başı sayıları hariç, diğer sayılarımızın kapaklarının çıkarılması, bütün ciltlerimizin aynı kalınlıkta olmasını sağlayacaktır.